

PREVENTION, PROXIES, AND THE LIMITS OF SELF-DEFENCE: INTERNATIONAL LAW AND THE SECURITY DILEMMA IN THE ISRAEL–IRAN RIVALRY

Aleksandar Đekić¹

ABSTRACT

This article examines how power, discourse, and law interact to drive escalation in the Israel–Iran rivalry. It asks under what conditions a claim of self-defence crosses into unlawful prevention. The framework combines structural realism, offensive realism, and securitization theory with doctrinal analysis of Article 51 of the United Nations Charter and key International Court of Justice rulings. The June 2025 strikes sequence serves as case study, drawing on UN debates, public statements, and open-source intelligence. Findings indicate three overlapping dynamics. First, structural insecurity incentivises anticipatory action: Israel institutionalised preventive logic as strategic culture. Second, securitizing speech acts, such as Iran’s existential rhetoric, transform threats into justification for extraordinary measures. Third, legal criteria of imminence, necessity, and proportionality are repeatedly stretched, especially when nuclear infrastructure and proxy networks are involved. International humanitarian law further limits proportionality, yet its application proved fragile in practice. The study proposes stricter evidentiary burdens for imminence, a “proportionality-plus” test for nuclear sites, and inclusion of proxies in necessity assessments. Together, these adjustments would narrow misuse of self-defence and strengthen legal restraint in high-risk rivalries.

ARTICLE HISTORY

Received:
4/9/2025
Revised:
25/2/2026
Accepted:
12/3/2026

KEYWORDS

Security dilemma;
securitization;
offensive realism;
defensive realism;
Article 51; collective
self-defence;
imminence
standard;
proportionality;
nuclear-
infrastructure risks.

Cite this article as: Đekić, Aleksandar. 2026. “Prevention, Proxies, and the Limits of Self-Defence: International Law and the Security Dilemma in the Israel–Iran Rivalry”. *The Review of International Affairs* LXXVII (1196): 215–260. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1196.5

¹ PhD student, Faculty of Security Studies, University of Belgrade, Serbia.

Introduction

The conflict between Israel and Iran is one of the oldest and most significant rivalries in modern international relations. It is military, legal, ideological, and even symbolic, each layer reinforcing the next. What makes this case particularly useful is that it exposes the thin line between legal self-defence and unlawful preventive strikes. This paper starts from a basic premise: cycles of escalation between Israel and Iran are shaped by three overlapping factors: structural pressures, political discourse, and international law. The key research question is direct: when does an act labelled as “self-defence” actually turn into illegal prevention? This distinction is not merely semantic. The consequences shape international stability. To answer that, we will look at three angles.

Theories in international relations explain why states, especially under perceived existential threat, might lean towards preventive action. Kenneth Waltz’s structural realism frames the international system as anarchic, meaning states are left to secure themselves, due to the absence of central authority in international relations (Waltz 1979, 91-93). John Mearsheimer’s offensive realism takes it further, arguing that such insecurity incentivises preventive behaviour (Mearsheimer 2001, 36–37).

Another angle is that threat perception isn’t only about material force. Security threats can be shaped by political rhetoric and public discourse. Through public narratives and institutional rhetoric, leaders define certain threats as existential. This framing justifies extraordinary policies that might otherwise be unacceptable. These “securitizing moves” help build consensus for action (Buzan, Wæver, and de Wilde 1998, 23–26).

The legal dimension of the Israel–Iran rivalry operates within the framework of the United Nations (UN) Charter, which establishes a general prohibition on the use of force while recognizing the inherent right of self-defence in response to an armed attack (United Nations 1945, art. 51). The substantive constraints governing that right are necessity, proportionality, and the threshold of armed attack, which derive from customary international law as interpreted by the International Court of Justice (ICJ). Their application, however, becomes particularly complex in contexts characterized by anticipatory reasoning, proxy actors, and indirect confrontation. While pre-emptive action against an imminent attack remains debated among scholars, preventive uses of force directed at speculative or long-term threats are widely regarded as incompatible with the Charter framework. In this setting, Israel presents Iran’s nuclear programme and regional proxy network as constituting existential risks requiring defensive measures. Iran, on the other hand, characterizes Israeli strikes and covert

operations as violations of sovereignty and unlawful uses of force. Each side invokes the language of self-defence while denying its applicability to the other. This reciprocal framing reflects a classic security dilemma dynamic, in which measures taken to enhance one actor's security are interpreted as offensive preparation by the other, increasing escalation risks within a relationship shaped by asymmetry and enduring strategic distrust (Booth and Wheeler 2008, 4–7).

This paper uses a combined approach. It draws on realist and securitization theory to set expectations for how states behave under threat. Then it evaluates the legal frameworks that claim to regulate force, specifically, Article 51 of UN Charter and related ICJ rulings. To integrate theory and law, it examines the June 2025 escalation between Israel and Iran using real-world evidence: public statements, UN debates, and open-source intelligence, while the revised conclusion briefly notes the subsequent developments of February 28, 2026 as a later point of reference for the article's central argument. The analysis argues that law and power are closely intertwined in the justification and regulation of interstate force. Law shapes political justification while power defines legal possibility. Understanding where these two intersect helps us see where legal arguments become tools of strategy.

The structure of this paper follows this logic. Section II sets the theoretical groundwork. Section III explores Iran's security narrative. Section IV present debate on preventive attack in international law. Section V applies all of it to the June 2025 events. The conclusion reflects on what this case says about the limits of law in high-stakes conflict. This study does not aim for clear answers, given the structural and legal indeterminacies that characterize the international system. It asks instead how we can understand the conflict, how threat, legality, and perception interact and where the line really lies between defence and aggression.

The Security Dilemma and Preventive War

The Israel–Iran rivalry is best understood through the lens of the security dilemma. The classic thesis holds that an anarchic order of the international system, without an arbiter creates permanent insecurity (Waltz 1979, 115–123). In such an environment, even defence appears threatening. Waltz's structural realism argues that international anarchy forces states into self-help (Waltz 1979, 118–119). Because intentions cannot be verified, defensive measures are read as preparations for a strike. Jervis shows that this chain of perceptions quickly coils into a spiral of escalation that rarely ends without heightened tensions or open conflict (Jervis 2017, 82–83).

Booth and Wheeler added another layer. They described a “two-fold” dilemma: not just interpreting a rival’s intent, but also deciding how to respond without making things worse (Booth and Wheeler 2008, 3-6). Sometimes, states conclude that delay would increase their vulnerability and therefore resort to preventive action, at which point defensive logic becomes difficult to distinguish from preventive force. Israel views Iran’s nuclear development and regional influence as direct threats. It responded with airstrikes, sabotage, intelligence ops and framed them as defensive. But Tehran sees these as provocations aimed at regime change. Which incentivises Iran to turn to proxy warfare and rhetoric, presenting its own posture as necessary for deterrence. This pattern is intensified by the regional security complex of the Middle East, where military, political, and rhetorical shifts in one arena echo across others (Buzan, Wæver, and de Wilde 1998, 166-171).

Defensive Realism and Preventive Attack

Defensive realism starts from a basic assumption that states primarily want to survive, not dominate. Waltz made this the core of his argument. Expansion, in most cases, brings more problems than it solves (Waltz 1979, 91-93). Mearsheimer reverses the logic. In an anarchic setting, staying alive is not enough. When opportunity appears, rational actors move to secure advantage, even if that means crossing into the offensive (Mearsheimer 2001, 21-23). The tension between these two perspectives is central to the distinction between defence and prevention.

Israel’s strategic doctrine illustrates this tendency clearly. The 1981 strike on Iraq’s Osirak reactor, later associated with the Begin Doctrine, entrenched the view that emerging existential threats should be disrupted before they mature (Yadlin 2018). Although never formalized as a comprehensive doctrine, this logic became embedded in Israeli strategic culture that preventive action is presented not as aggression, but as a necessary response to acute vulnerability and the perceived risks of delay. (Oren 2002, 98, 157-158).

Iran, likewise, also presents its conduct as defensive. Under conditions of sanctions, regional isolation, and persistent pressure, Tehran frames its nuclear programme as a form of strategic insurance and a means of deterrence rather than provocation (Bowen and Moran 2015, 687–707). At the same time, its support for proxy groups such as Hezbollah, Hamas, and the Houthis, together with rhetoric directed against Israel and the U.S. regional presence, makes those claims difficult for its adversaries to accept. Whether or not Iran intends to strike first, the form of its regional posture

complicates any reading of its conduct as purely defensive (Crawford 2003, 33-35).

In practice, however, the distinction between defensive and offensive behaviour remains unstable. Iran presents its posture as necessary for regime survival, while Israel interprets that same posture through worst-case assumptions about future danger. And this is the core of the problem. When both actors believe they're the one defending, and the other is preparing to strike, the room for error disappears. Each step, no matter how carefully justified, can be misread and usually is (Jervis 2017, 67–75). Regional dynamics make it worse. The Middle East isn't just a collection of bilateral tensions, it's a web. One move in Syria affects behaviour in Lebanon. A drone strike in Iraq can echo in the Gulf. This interconnectedness turns local calculations into regional instability. (Buzan, Wæver, and de Wilde 1998, 12-13). Also, we need to take in consideration public opinion in these states. Israeli leaders operate under the memory of existential war, public expectations, and the fear of being caught off guard. Preventive measures are not only tolerated, they're expected (Levy 2002, 2-4). In Iran, the political narrative revolves around resistance and deterrence. The regime needs to project strength, even when under pressure, which often leads to posturing that looks offensive from the outside. What we end up with is doctrine shaped by fear, history, and expectation and not just strategy (Johnston et al. 2020, 3-5).

Iran's Strategic Position: Proxies and Rhetorical Narrative

Iran's security posture is often explained through three theoretical angles. The securitization theory shows how leaders can elevate ordinary issues into existential threats by framing them in the right way. Iran has employed this form of threat construction for decades. When its leaders invoke slogans such as "Death to Israel" such rhetoric can be interpreted as a securitizing move (Reuters 2024). Israel is presented not as just another rival but as a danger to Iran's identity and even to the survival of the regime. This language justifies actions that might otherwise seem excessive (Buzan, Wæver, and de Wilde 1998, 23-27). The second angle is offensive realism, which argues that states will grab every chance to shift the balance of power (Mearsheimer 2001, 21–35). Iran's use of proxies fits this description. Support for Hezbollah, Hamas, the Houthis, and militias in Iraq creates pressure points around Israel. These groups give Tehran strategic depth. They also give it deniability. Iran can project power without always exposing itself directly. From this view, Tehran is not only defending, it is manoeuvring for advantage (Johnston et al. 2020, 5-7). Third angle is defensive realism, that say that Iran's nuclear programme

and proxy networks are safeguards against Israeli strength and the possibility of preventive strikes. In an anarchic system, with no higher authority to guarantee its security, Tehran sees these tools as essential. What may look aggressive to outsiders can be read at home as basic self-preservation (Waltz 1979, 88–97). Iran securitizes Israel rhetorically, behaves offensively through its proxies, and still claims a defensive logic in the name of regime survival. This combination produces a strategic posture that is hard to read clearly and that very ambiguity keeps the cycle of mistrust.

The Proxy Forces Network

Iran's proxy system serves two purposes at once: it multiplies force and manages escalation risk. The network is coordinated through the Islamic Revolutionary Guard Corps–Qods Force (IRGC-QF), which runs financing, training, intelligence, and weapons pipelines that stretch across Lebanon, Syria, Iraq, Yemen, and Gaza. The logic arrangement is twofold. First, this arrangement reshapes the balance of power in the region without requiring Iran to fight directly. Second, it creates plausible deniability. If Hezbollah or a Shia militia acts, Tehran can claim distance, reducing the chance of immediate retaliation against its own territory (U.S. Department of State 2020, 198-200). The IRGC-QF activities range from implanting advisers to organizing training camps, front companies, and logistics hubs. It provides weapons as basic as small arms and as sophisticated as precision-guided munitions and drones, but also spreads operational methods for covert action and propaganda. This is why the network is not uniform. At one end, there is Hezbollah, tightly tied to Iran's command structure. At the other end, there are looser ties with factions in Iraq or among the Houthis in Yemen. The flexibility makes it harder to predict how, when, or where pressure will be applied (DIA 2019, 15-39).

Hezbollah is the centrepiece and it is not just a militia. It is also a political actor with real governing authority. Its rocket arsenal, tens of thousands strong creates a permanent northern threat to Israel as an ongoing danger and at the same time it discourages strikes on Iran itself. In Gaza, Iran's connections to Hamas and Palestinian Islamic Jihad are less consistent but still important. Funding and training have made Hamas's rocket campaigns more disruptive and more accurate, periodically testing Israel's air defences (U.S. Department of State 2020, 257–258). In Iraq, Tehran's network reaches into Shia militias that operate both as domestic actors and as tools of external leverage. These groups can disrupt U.S. interests, threaten Israel indirectly, and maintain logistical corridors linking Iran to Syria (DIA 2019, 60–61). In Yemen, Iranian support for the Houthis stretches Tehran's influence into the

Red Sea. While far from Israel, the Houthis complicate maritime security and provide Iran with a way to escalate horizontally if needed (DIA 2019, 61-62).

This means that Israeli defences must be spread across north, south, and east simultaneously. This dispersal reflects the logic of offensive realism. By surrounding an adversary with partners and proxies, Iran reduces the advantage of conventional Israeli superiority (DIA 2019, 57-63).

The Securitization of Israel and the Logic of the Balance of Power

The phrase “Death to Israel” is not a relic of Iranian Revolution and 1979 slogans. It is a part of Iran’s political vocabulary that continues to mobilise its citizens (Reuters 2024). From a securitization perspective², a speech act must identify an existential threat, call for extraordinary measures, and be accepted by an audience (Buzan, Wæver, and de Wilde 1998, 23-27). Iranian leaders satisfy these conditions easily. They argue that Israel’s very existence threatens the foundations of the Islamic Republic. They reinforce this claim by pointing to Israel’s ambiguous nuclear status³ and its history of preventive strikes, presenting them as proof that Tehran faces extinction if it remains passive. That is why the rhetoric is tied to practice. It is not only words but also policies: support for armed groups, work on missile programmes, and efforts to sustain a nuclear deterrent (Buzan, Wæver, and de Wilde 1998, 52-57). Each of these measures is non-routine, exactly the kind of extraordinary action that securitization theory highlights. The revolutionary narrative has shaped generations, making resistance to Israel part of Iranian identity. Abroad, Iran receives at least partial validation. Non-Aligned states and anti-imperialist movements often echo its framing, giving Tehran a degree of diplomatic cover (DIA 2019, 34-41). In this way, Israel becomes not just an adversary but a “referent object” whose destruction is framed as a precondition for Iran’s security.

Mearsheimer’s offensive realism explains the second part of the strategy. A state that lacks parity with its rival will often reach for indirect instruments

² While securitization theory is often understood as a short-term speech act designed to justify exceptional measures, in practice it may become embedded as a long-term strategic narrative. Mostafa Pakdel Majd (2025, 1-2, 5) argues that in Iran’s case, “the political costs associated with the de-securitization of Iran’s image have increased over time,” meaning that securitization has persisted for decades as part of Iran’s governing logic.

³ In this paper, “nuclear ambiguity” refers to Israel’s long-standing policy of *neither confirming nor denying* possession of nuclear weapons, maintaining an undeclared, non-tested capability as an “insurance” deterrent against existential threats while avoiding the political and strategic costs of an openly declared nuclear posture (Mednick 2025).

of power (Walt 1987, 17–29). In this regional rivalry characterized by qualitative asymmetries, particularly in airpower, intelligence integration and technological sophistication, Iran would incur significant costs in a sustained, direct conventional confrontation with Israel. Israel's advanced air capabilities combined with U.S. support, create a domain in which Tehran faces clear disadvantages. This does not imply the absence of Iranian conventional capability. Iran has demonstrated substantial missile and drone capacities, as well as the ability to impose costs through ballistic strikes. However, the geography of the region, combined with Israel's air superiority limits Iran's ability to translate these assets into sustained conventional dominance. Under these conditions, indirect force multiplication becomes strategically rational. Hezbollah, Hamas, the Houthis, and Iraqi militias extend Iran's reach in ways the regular army cannot (Byman 2005, 92–97). These actors impose pressure on Israel's defenses and they force Israel to spend resources while remaining in a constant state of preparedness for multiple threats (Chipman 2019, 105–113). Proxies also provide plausible deniability. Tehran can claim that it is not directly responsible for every rocket or ambush. This does not erase the connection, but it complicates the space for direct retaliation. The geography of these groups, encircling Israel from multiple directions, further enhances the credibility of deterrence. From Iran's point of view, this is defensive necessity. Yet its offensive character is equally apparent (Mearsheimer 2001, 21–35). Proxies do not only protect, they project influence, and constrain Israel's freedom of action in the region.

Further analysis concerns the role of nuclear capability. Waltz's defensive realism interprets nuclear capability as the ultimate survival tool. If Iran holds even the possibility of nuclear weapons, the likelihood of Israel attempting a preventive strike decrease (Waltz and Sagan 2002, 3–17). Officials in Tehran have often said as much, framing their nuclear work as "strategic necessity" rather than aggression. But as Bell drawing on Mearsheimer and others in the stability–instability debate, once a state believes it has a credible deterrent, it may feel freer to act aggressively at the conventional level. (Bell 2015, 92–95). Iran's case reflects that logic: the nuclear programme provides a shield for its proxy operations. Israel cannot act against Hezbollah or against Iranian positions without calculating the risk of nuclear escalation, however small.

Iranian discourse regarding the nuclear program operates across two partially overlapping fields. In formal diplomacy, Tehran consistently invokes its right under the Nuclear Non-Proliferation Treaty (NPT) to develop peaceful nuclear energy. At the same time, some high-ranking officials have issued conditional deterrent statements suggesting that if Iran's existence were threatened, its nuclear doctrine could change (IRNA English 2024). While these statements do not constitute an explicit declaration of nuclear

weaponization, they contribute to an environment of strategic ambiguity. This ambiguity is central to the security dilemma dynamic. From Iran's perspective, the program is framed and justified as sovereign entitlement. From Israel's perspective, the combination of enrichment capability, incomplete transparency in certain verification domains and conditional deterrent rhetoric sustains the perception of latent breakout potential. In such a rivalry characterized by permanent animosity, this residual uncertainty becomes politically decisive.

What emerges is a layered strategy. On the psychological side, securitizing rhetoric frequently paints Israel as a permanent existential enemy. This keeps domestic unity, mobilises the "Axis of Resistance," and signals resolve. On the material side, Iran invests in rockets, missiles, drones, financial aid, and nuclear technology (Chipman 2019, 11-23). These two dimensions amplify one another. Rhetoric enhances deterrent signaling, while material capabilities lend credibility to that rhetoric. The cycle is self-reinforcing (Booth and Wheeler 2008, 3–20). Israel's long-standing policy of nuclear ambiguity, also contributes to structural uncertainty. By neither confirming nor denying possession of nuclear weapons and remaining outside of the NPT framework, Israel preserves strategic flexibility and minimizes diplomatic exposure. From Tehran's perspective this position reinforces the perception of existential vulnerability. This escalation dynamic, where each side interprets the other's defensive measures as evidence of offensive intent, lies not in demonstrable violations alone, but in persistent uncertainty generated by the interaction of rhetoric, proxy networks and nuclear posture on both sides.

The Security Dilemma: Interpretation, Response, and Structure

Looking at Iran's position through securitization, offensive realism, and defensive realism together shows just how layered the security dilemma is. First one is the dilemma of interpretation. Israel looks at Iran's rhetoric, nuclear talk, threats to destroy Israel, and the steady arming of proxies and sees offense, preparation for aggression. Iran looks at Israeli strikes in Syria (IAEA 2011, GOV/2011/30), cyber sabotage (BBC 2021), and repeated talk of preventive war and sees existential hostility. Neither side believes the other is simply defensive. Second is the dilemma of response, where leaders on both sides are cautious. Strike back hard and you risk escalation spirals. Hold back and you risk being seen as weak, which in itself invites attack (Booth and Wheeler 2008, 12–16). This is the "no good option" problem at the heart of many rivalries, and in the Middle East, it is magnified by domestic pressure. Publics in both countries expect strength, not caution.

Finally, there is the structural dilemma. The balance of power is shifting all the time. Iran's proxy network keeps expanding, and its nuclear programme adds another level of uncertainty. Israel counters by leaning more on the US and by pushing missile-defence systems to the limit. Rather than stabilizing the balance, these measures further intensify uncertainty. Each side adapts to the other, but never in ways that reduce the insecurity. Put together, the result is a self-reinforcing spiral, exactly the kind Booth and Wheeler describe as nearly inevitable (Booth and Wheeler 2008, 1–30). Measures understood by one side as defensive or deterrent are interpreted by the other as threatening or provocative. Iran's strategy blends words and material power. Securitized speech acts portray Israel as an existential danger, while proxy forces and nuclear progress provide the tools to back the claim. Both defence and offense are mixed, sometimes indistinguishable. That mix generates Israel's vulnerability and feeds a constant sense of crisis. The deeper problem is that the line between self-help and coercion fades. Each measure taken to survive becomes a reason for the other side to escalate. Recognizing this duality, the discursive and the material, the defensive and the offensive is unavoidable, if one wants to understand why the rivalry is so hard to de-escalate, and why simple policy prescriptions rarely work.

International Law and Legitimacy

Article 51 of the UN Charter recognizes the "inherent right of individual or collective self-defense if an armed attack occurs" (United Nations 1945, art. 51). Therefore, this article establishes the treaty-based entitlement to resort to force in self-defence. It does not, however, define the substantive limits governing how that right may be exercised. The requirements of imminence, necessity and proportionality derive not from the text of the article itself, but from customary international law. They were most famously articulated in the Caroline correspondence of 1837, which required that the necessity of self-defence be instant, overwhelming, and leaving no choice of means (Arend 2003, 90-91). These principles have since been repeatedly affirmed by the International Court of Justice, including in the Nicaragua case (ICJ 1986, §176). We can say that Article 51 provides the legal trigger, while customary international law regulates the conditions under which force may lawfully be used. A further threshold question concerns the meaning of "armed attack". In Nicaragua case, the Court distinguished between the "most grave forms of the use of force" and less serious incidents, often described as "mere frontier incidents". The determining criterion was identified as the scale and effects of the operation (ICJ 1986, §189-§195). Only uses of force reaching a sufficient level of gravity qualify as armed attacks

capable of activating Article 51. This distinction remains central to contemporary jurisprudence and becomes particularly relevant in situations involving repeated but limited cross-border violence.

The concept of imminence remains one of the most contested elements within this framework. Traditionally, pre-emptive self-defence against an imminent armed attack has been regarded as compatible with the Caroline formula, provided that necessity is overwhelming and no alternative means are available. Preventive self-defence directed against a more distant or speculative future threat is generally considered incompatible with a strict reading of Article 51. Contemporary attempts to expand the notion of imminence, especially after September 11, 2001, have argued that the Caroline formula should not be understood in purely temporal terms. On this view, imminence is assessed contextually, by reference not only to the expected timing of an attack, but also to the nature of the threat, the probability of attack, the likely scale of harm, whether the threat forms part of a continuing pattern of armed activity, and whether there remains another feasible opportunity to act effectively in self-defence (Bethlehem 2012, 775–777). This reasoning was reflected not only in the 2002 U.S. National Security Strategy, which argued that the concept of imminence must be adapted to the capabilities and objectives of contemporary adversaries, but also in later official statements by the U.S., the U.K., and Australia, all of which endorsed a broader, non-strictly temporal reading of imminent attack in at least some circumstances (Schmitt 2003, 515–518; Wright 2017). In particular, the U.S. Legal Adviser stated in 2016 that the absence of precise knowledge about the time and place of an attack does not preclude a finding of imminence where there is a reasonable and objective basis for concluding that an armed attack is impending, while Australia framed the question as whether the victim state is approaching its “last feasible window of opportunity” to act (Egan 2016, 237–241; Brandis 2017, 6–13).

This debate becomes particularly acute in the context of weapons of mass destruction. Proponents of an expanded standard argue that the relevant “point of no return” may be technological rather than political. Once a state reaches a level of enrichment, weaponization readiness, or delivery capability that enables rapid conversion of capability into an operational weapon, waiting for clear evidence of a final political decision to strike may eliminate the last realistic opportunity to prevent catastrophic harm (Inbar 2006, 85–100). From this perspective, the requirement of necessity may crystallize before traditional indicators of imminence become visible. The opposing objection, however, remains substantial. If capability-based danger is allowed to substitute too easily for concrete evidence of an impending armed attack, the concept of imminence risks collapsing into a justification for preventive

war. For this reason, even broader interpretations of anticipatory self-defence do not remove the need to maintain a clear distinction between defensive action against a genuinely impending attack and the unlawful use of force directed at a speculative or distant future threat (Dinstein 2011, 193-198).

Necessity, in this context asks whether the specific use of force was strictly required to halt or repel an armed attack in the circumstances. The inquiry is functional, not formal, meaning whether non-forcible alternatives were realistically capable of neutralizing the threat at the relevant moment (Dinstein 2011, 231-232). Even if the use of force is justified, it cannot be excessive relative to the harm faced or inflicted (ICJ 2003, §77). Proportionality regulates the scale and intensity of defensive action once the right of self-defence has been triggered.

Within this structure, the Israeli position can be reconstructed along two principal legal pathways. First is attribution of proxy conduct to Iran and second is the invocation of self-defence actors operating from foreign territory.

Article 8 of Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (ARSIWA), attributes to a state the conduct of non-state actors acting on its instructions or under its direction or control (International Law Commission 2001, art. 8). According to the effective control standard articulated by the ICJ in Nicaragua, attribution requires control over specific operations. General financing, arming, training, or political support is insufficient in the absence of operational direction (ICJ 1986, §114-§117). If this strict standard is applied, establishing that proxy attacks are legally attributable to Iran becomes significantly more difficult. By contrast, the broader “overall control” standard developed by the ICTY in *Tadić* lowers the threshold by focusing on general organization and coordination rather than operation-specific control (ICTY 1999, paras. 130–145). If this approach were accepted as governing state responsibility in general international law, Israel could more plausibly argue that sustained and structured Iranian support renders proxy attacks attributable to Tehran. However, the ICJ has consistently reaffirmed the effective control test, leaving the status of the overall control approach contested outside the specific context of international criminal law. The legal consequences of this distinction are substantial. If proxy attacks are attributable to Iran, Israel may characterize defensive measures against Iranian targets as responses to an inter-state armed attack. But if not, the legal basis for extending force to Iranian territory becomes more fragile and must instead rely on broader arguments concerning indirect participation or complicity.

Independently of attribution, Israel has also relied on a self-defence rationale directed at non-state actors themselves. Under the so-called “unwilling or unable” doctrine, a state may use force against non-state actors

operating from the territory of another state if that state is unwilling or unable to prevent the armed attacks in question. This reasoning is frequently invoked in relation to Israeli operations in Lebanon and Syria, where armed groups are alleged to operate beyond effective governmental control. The doctrine does not require attributing the conduct of the armed group to the territorial state. Instead, it frames cross-border force as necessary to halt ongoing armed attacks that the host state cannot or will not suppress (Skantz 2017, 31-41). State practice is uneven and *opinio juris* divided. While a number of states have relied on similar reasoning in counter-terrorism contexts, others reject it as incompatible with the strict territorial integrity protections embedded in Article 2(4). Consequently, although the doctrine provides a structured justification for Israeli action, it does not enjoy universal acceptance within international law (Skantz 2017, 70-72).

Taken together, these pathways demonstrate that Israeli legal reasoning operates within recognized doctrinal categories, yet frequently presses against their outer limits. Whether through expansive interpretations of attribution or reliance on contested self-defence doctrines, the argument depends on how strictly the UN Charter framework and ARSIWA standards are interpreted. The legal debate does not remove the underlying security concerns that motivate state behavior. Rather, it structures the vocabulary through which those concerns are articulated, justified, and contested. In high-intensity rivalries, doctrinal ambiguity does not eliminate escalation, but shapes the legal language through which escalation is rationalized.

The June 2025 Escalation

The first act unfolded on 13 June 2025, when Israel launched Operation Rise of the Lion, conducting a series of airstrikes against more than one hundred targets in Iran. The operation struck Natanz and other nuclear-related facilities, and reportedly resulted in the killing of several scientists and commanders, thereby carrying both immediate military significance and broader strategic signalling value (Guardian 2025). Israel characterized the operation as an exercise of pre-emptive self-defence, arguing that Iran's advancing enrichment program was narrowing the window within which defensive action would remain feasible (Israeli Ministry of Foreign Affairs 2025). This justification encounters difficulty under the *ius ad bellum* framework. Article 51 permits self-defence only "if an armed attack occurs." While customary international law allows defensive action against an imminent attack, the Caroline formulation requires necessity to be "instant, overwhelming, leaving no choice of means". At the time of the strikes, publicly available intelligence assessments indicated that although enrichment was

progressing, Iran had not taken a political decision to weaponize and was assessed to be years away from producing a nuclear device (Office of the Director of National Intelligence 2025, 26). Under a restrictive reading of imminence, this temporal distance weakens the pre-emptive claim and moves the operation closer to preventive action, which remains incompatible with the Charter structure. Under a broader, context-sensitive approach, however, Israel could argue that the decisive issue was not whether Iran had already made a clear decision to launch an armed attack, but whether its nuclear programme had reached a stage at which further delay would eliminate the last realistic opportunity to prevent the rapid materialization of an existential threat. Necessity presents a parallel challenge. ICJ defines necessity functionally, meaning whether force was strictly required to halt or repel an armed attack. Ongoing diplomatic negotiations, even if fragile or strategically limited, complicate the assertion that no alternative means remained (Britannica 2025). The 2025 operation thus appears consistent with Israel's longstanding doctrine of anticipatory disruption, reflected earlier in the strikes against Osirak (1981) and al-Kibar (2007). Those actions were likewise justified as defensive, yet widely characterized in international public as preventive (UN Security Council 1981, Res. 487; UNIDIR 2023, 22–23). The 2025 campaign extended that logic to a broader operational scale (UN Security Council 2025b; OHCHR 2025). The controversy surrounding the operation does not erase the legal distinction between aggression and self-defence. Rather, it highlights the structural tension between strict Charter interpretation and security-driven anticipatory doctrines in situations framed as existential. The case ultimately turns not on narrative framing, but on whether the requirements of imminence and necessity can be satisfied under a restrictive reading of Article 51.

Iran responded to the Israeli strikes with air attacks directed at targets inside Israel (Chughtai 2025). Iranian authorities framed these actions not as aggression, but as a reactive self-defence under Article 51 of the UN Charter. The strength of that argument depends primarily on the legal classification of Israel's opening move. If *Operation Rise of the Lion* constituted unlawful preventive force, Iran's response more readily aligns with the classical model of self-defence against an armed attack, as reflected in *Nicaragua v. United States* (ICJ 1986, §176–201). If, however, Israel's action were accepted as lawful anticipatory self-defence, the legal characterization of Iran's response becomes considerably more complex. Even when the right of self-defence is triggered, it remains constrained by necessity and proportionality. Reports suggested that Iranian strikes targeted primarily military objectives, including air bases and command facilities. Yet the scale of the operation and the inherent limitations of missile accuracy raised concerns regarding incidental

civilian harm (ReliefWeb 2025). International law permits defensive force, but it prohibits measures that produce indiscriminate or clearly disproportionate effects. The same proportionality standard applies to Israel's preceding operation. Strikes against nuclear infrastructure and targeted killings likewise carry foreseeable risks of collateral damage and escalation. In both instances, the legal inquiry turns not on rhetorical framing, but on whether the force employed was strictly necessary to repel an armed attack and proportionate to that objective. International reactions reflected this duality. Some states accepted Iran's self-defence justification, while others emphasized escalation risks and questioned proportionality on both sides. Competing claims of legality thus became embedded within the broader strategic confrontation. In this setting, legal argumentation functioned not as neutral adjudication, but as part of the conflict's strategic vocabulary (van Steenberghe 2016, 45–50).

Following Iran's retaliation, the US directly entered the conflict, carrying out bomb and cruise missile strikes against Iranian underground nuclear facilities at Fordow, Natanz, and Isfahan (UN Security Council 2025a). The US administration justified these actions as support for its ally, framing them under the doctrine of collective self-defence. Under the jurisprudence of the ICJ, particularly in *Nicaragua v. United States*, the right to collective self-defence requires the fulfilment of two cumulative conditions: first, that the victim state must declare itself to have been subjected to an armed attack and second, that the state must formally request assistance from a third party (ICJ 1986, §195-199). The US based its legal argument squarely on these elements, emphasizing that Israel had been subjected to an unlawful armed attack and had accordingly wanted the support of its ally. Nevertheless, the US legal position remained controversial. The doctrine of collective self-defence applies only if it is first established that an unlawful armed attack has occurred (Dinstein 2011, 293–97). The American justification rested on the classification of Iran's large-scale retaliation as such an attack, but this assessment was legally contingent upon the prior qualification of Israel's initial strikes (Milanović 2025). If Israel's actions are deemed an unlawful use of force, then Iran's response may instead be regarded as legitimate self-defence, significantly weakening the legal foundation of US intervention.

The conflict eventually ended with a ceasefire brokered by the US, but the legal debate over the legitimacy of the entire sequence of events remained unresolved. International humanitarian law (IHL) regulates the conduct of hostilities, imposing obligations to respect the principles of distinction and proportionality (ICRC 2005, Rule 1; Rule 14). All three actors meaning Israel, Iran, and the United States were subject to substantial scrutiny regarding compliance with international humanitarian law. Israel's

first wave had aimed at nuclear and military facilities, but the follow-on strikes went further. A UN fact-finding mission later reported civilian deaths in a residential block and the killing of aid workers (OHCHR 2025). Even if the main targets were legitimate, the incidental harm raised doubts. Distinction requires separating military from civilian. Proportionality requires that civilian harm not to outweigh the military advantage gained. In these circumstances, compliance with both principles appeared open to serious question. Iran's rocket attacks presented another set of problems. Officials claimed they targeted military bases. But Iran's missile systems are not perfectly reliable. The attacks were massive, some inaccurate, and the risks to nearby civilian areas high (OHCHR 2025). That alone raises proportionality concerns. Even if the intention was military, the outcome risked that civilians are hit. International law does not only measure intentions, it also weighs foreseeable consequences. The U.S. framed its strikes differently. By attacking underground nuclear sites at Fordow, Natanz, and Isfahan, Washington claimed to be hitting lawful military objectives. In principle, these targets were connected to Iran's nuclear programme and therefore of strategic relevance. Yet such strikes carried unique dangers. Environmental contamination was possible, and civilian populations living nearby would suffer if radioactive material leaked. The proportionality test therefore cannot stop at the immediate battlefield. The wider humanitarian and environmental impact also count (Byers 2003, 411–14). On that basis, the U.S. legal position appears more difficult to sustain. (IAEA 2025b). Each side defended itself publicly. Israel argued that civilian deaths were tragic but unavoidable in neutralizing existential threats. Iran claimed that technical failures were responsible for civilian casualties, not deliberate targeting. The U.S. insisted that the strikes were surgical and justified. But in international law, the standard is not political persuasion, it is compliance with the rules. And in June 2025, compliance was questionable across the board (United Nations 2025). The debate also revealed how fragile IHL enforcement is. Investigations take months or years, while the damage is immediate. Legal standards are supposed to constrain war, but when escalation begins, they often function as arguments after the fact. Each state insists on its legitimacy, points to the other's violations, and uses law as a weapon in narrative battles rather than a brake on violence (IAEA 2025a). In the end, the humanitarian cost was clear. Civilians in Iran, Israel, and potentially beyond faced risks that no legal argument could undo. Although the legal framework remained applicable, its constraining force was limited in practice. The June 2025 conflict again illustrated the gap that may emerge between the formal invocation of humanitarian principles and their effective observance in practice.

Conclusion

This study shows that the Israel–Iran rivalry is not one-dimensional. It compresses different logics into the same cycle of escalation: structural insecurity in an anarchic system, securitizing speech that transforms rivals into existential enemies, and a narrow legal right of self-defence that states stretch whenever restraint is most needed. What this means is that neither power sees itself as the aggressor. Both argue they are defending against rival. Both build that argument on a mixture of strategy, rhetoric, and law.

Realist theory helps explain why the line between defence and prevention collapses so easily. Israel institutionalised the doctrine of hitting early. The mindset is shaped by history: surrounded, outnumbered, scarred by past wars, it insists on acting before the danger materialises. Iran, by contrast, claims deterrence but behaves in ways that project power outward, so through proxies, rhetoric, and nuclear progress.

International law enters here, but not as a neutral referee. The tests of self-defence, so imminence, necessity, proportionality are applied after the event already occurred. In June 2025 this was visible step by step. Israel's strikes on Natanz and beyond looked more like prevention than pre-emption, under a restrictive reading of imminence. Iran's salvos of missiles looked like self-defence in principle but raised proportionality concerns. The United States framed its intervention as collective defence, but that claim rested on how the first two steps were classified. Humanitarian law layered further doubt: civilian harm in residential areas, the unreliability of Iranian rockets, and the environmental risks of striking hardened nuclear sites. The broader contribution of this case is to show how law and power are co-produced, not parallel tracks. Power provides capacity to strike, while law provides a vocabulary to make that strike acceptable, both at home and abroad. That interaction carries consequences. It means that preventive logic can slip through the cracks of self-defence doctrine. It means that proxies and rhetoric can be framed as deterrence, even when they destabilise. And it means that proportionality, the hardest standard to enforce, risks being reduced to political debate rather than legal constraint.

This analysis gives several implications for both policymakers and scholars. None of them fix the security dilemma, that cannot be solved so easily, but they do change the costs of abusing the self-defence framework. First, the evidentiary burden for imminence has to be made stricter. Right now, states invoke the Caroline formula, but they do so on their own terms. "Immediate" and "overwhelming" are turned into political judgments rather than factual thresholds. Israel in June 2025 said that waiting for Iran to cross the nuclear threshold would exclude defence, but US intelligence stated that Iran had not

yet decided to weaponize. That is precisely the space where preventive action sneaks in. If states were required to file indicia of imminence to the Security Council, (intelligence assessments, even summaries) the burden of proof would shift. This would not stop misuse, but it would make it harder to claim imminence on vague suspicion. As both Arend (2003) and Dinstein (2011) occurred both note, transparency is central to preserving the narrow character of Article 51. Second, proportionality has to be reconsidered when nuclear infrastructure is targeted. Ordinary proportionality looks at military advantage versus collateral damage. But nuclear sites are different. Strikes at Natanz or Fordow carry risks beyond immediate casualties. They risk contamination, cross-border humanitarian consequences, and long-term environmental harm. These are not “incidental” effects. They are foreseeable, and they can affect entire populations. A proportionality-plus test should become the standard, not only asking whether civilian harm outweighs military advantage, but also explicitly weighing environmental and regional consequences. *The Oil Platforms* (2003) judgment hinted at a broader proportionality analysis, and scholars like Byers (2003) have argued for expanding proportionality when new categories of risk are involved. Nuclear sites fit that description perfectly. Third, proxies must be integrated into necessity assessments. At present, states exploit deniability. Iran can argue that Hezbollah or the Houthis act independently, even while benefiting from Iranian training, weapons, and financing. This allows Tehran to destabilise Israel’s security environment while claiming it has not crossed the threshold of an armed attack. Necessity, however, should account for the degree of state control or material support. If a state sustains a proxy’s campaign through command links or logistics, that support should count when judging whether force in self-defence is “necessary.” Without such accountability, proxies distort the law. Byman (Byman 2005, 53-97) demonstrates how proxies create asymmetric advantage while shielding the sponsor from responsibility. The ICJ’s Nicaragua case already recognised the significance of material support, but doctrine has not moved far enough to capture today’s proxy networks.

These proposals are not radical. They do not remove mistrust, nor do they end cycles of escalation. But they make the costs of misusing self-defence higher. A state would think twice before labelling prevention as defence if it had to produce public evidence of imminence. Strikes against nuclear facilities would face stricter proportionality scrutiny if environmental risks were considered alongside immediate damage. And proxies would no longer provide a free pass for states to operate below the threshold of attribution. The narrowness of self-defence in the UN Charter is not an accident or a defect. It is intentional. Booth and Wheeler (2008) emphasise that the very

point of the security dilemma is that states always feel threatened, always tempted to act first. The law's function is to resist that temptation by keeping the legal door closed except in the narrowest cases. In conflicts where every side insists it is only reacting, narrowing the space for justification is not weakness, it is the point.

The June 2025 war shows what happens when that narrowness is bent too far. Prevention is relabelled as defence, retaliation is reframed as necessity, and alliances stretch collective defence until it becomes indistinguishable from intervention. Humanitarian principles are invoked, but usually after civilians have already paid the price. The result is not only destruction on the ground, but erosion of the legal order that is supposed to regulate it.

A following development further reinforces the article's central argument. After the completion of the June 2025 case study, a renewed escalation occurred on 28 February 2026, when Israel publicly characterized a new operation against Iran as "pre-emptive," while public reporting indicated U.S. coordination and rapid Iranian retaliation against Israel and regional targets hosting U.S. forces. At the same time, these events unfolded against the background of renewed diplomatic contacts over Iran's nuclear programme, which makes the legal claim of anticipatory self-defence even more contested. (Reuters 2026; United Nations 2026). Although the factual details of these developments are still unfolding at the time of writing, the emerging pattern reinforces the central argument of this study. Structural insecurity, securitized threat narratives, and doctrinal ambiguity surrounding the law of self-defence continue to interact in ways that make escalation difficult to avoid. February 2026 escalation confirms the claim that in the Israel–Iran rivalry, the legal vocabulary of self-defence is repeatedly invoked at the outer edge of Article 51, where pre-emption, prevention, collective defence, and escalation become increasingly difficult to separate.

This paper cannot resolve the rivalry. But it does show why legal standards and political narratives must be read together. They are not separate spheres. They operate as mutually reinforcing dimensions of the same strategic process. Israel and Iran are locked in a cycle where law functions as a strategic instrument in parallel with material force. This is the central implication of the analysis. The broader implication is that the resilience of international law is tested not in periods of peace, but in moments of acute crisis when states seek to operate at the outer limits of legal justification. June 2025 was exactly such a test. The failure was not only the destruction it produced, but the way law itself became stretched. The principal danger for the future lies not only in renewed escalation, but also in the gradual normalization of preventive force under the language of self-defence.

ПРЕВЕНЦИЈА, ПОСРЕДНИЧКИ АКТЕРИ И ГРАНИЦЕ САМООДБРАНЕ: МЕЂУНАРОДНО ПРАВО И БЕЗБЕДНОСНА ДИЛЕМА У ИЗРАЕЛСКО-ИРАНСКОМ РИВАЛСТВУ

Александар Ђекић¹

АПСТРАКТ

Овај рад испитује интеракцију моћи, дискурса и права код подстицања ескалације у ривалитету између Израела и Ирана. Такође, поставља питање под којим условима тврдња о самоодбрани прелази у противзакониту превенцију. Постављени оквир комбинује структурни реализам, офанзивни реализам и теорију секуритизације са доктринарном анализом члана 51 Повеље Уједињених нација (УН) и кључне пресуде Међународног суда правде (МСП). Низ напада из јуна 2025. године служи као студија случаја, уз ослањање на дебат у УН, јавне изјаве и обавештајне податке из отворених извора. Закључци указују на три динамике које се преклапају. Прво, структурна несигурност подстиче антиципативно деловање: Израел је институционализовао превентивну логику као стратешку културу. Друго, секуритизациони говорни акти, попут иранске реторике о егзистенцијалној угрожености, претварају претње у оправдање за предузимање ванредних мера. Треће, правни критеријуми непосредне претње, нужности и пропорционалности више пута се растежу, поготово када су укључена нуклеарна инфраструктура и мреже посредничких актера. Међународно хуманитарно право додатно ограничава пропорционалност, али се његова примена у пракси показала крхком. Студија предлаже строже доказне стандарде за дефинисање непосредне претње, тест „пропорционалност-плус“ за нуклеарне објекте и укључивање посредничких актера у процену нужности. Заједно, ова прилагођавања би сузила злоупотребу самоодбране и оснажила правна ограничења у ривалитетима високог ризика.

КЉУЧНЕ РЕЧИ

безбедносна дилема; секуритизација; офанзивни реализам; дефанзивни реализам; члан 51; колективна самоодбрана; стандард непосредне претње; пропорционалност; ризици по нуклеарну инфраструктуру

Цитирајте овај чланак као: Ђекић, Aleksandar. 2026. "Prevention, Proxies, and the Limits of Self-Defence: International Law and the Security Dilemma in the Israel–Iran Rivalry". *The Review of International Affairs* LXXVII (1196): 215–260. https://doi.org/10.18485/iipe_ria.2026.77.1196.5

¹ Докторанд, Факултет безбедности, Универзитет у Београду, Србија.

Увод

Сукоб између Израела и Ирана једно је од најстаријих и најзначајнијих ривалитета у савременим међународним односима. У питању је војно, правно, идеолошко, па чак и симболичко супарништво, при чему сваки слој учвршћује онај следећи. Оно што овај случај чини посебно корисним, јесте то што открива танку линију између легалне самоодбране и незаконитих превентивних удара. Овај рад полази од основне премисе, а то је да циклуси ескалације између Израела и Ирана обликују три фактора који се преклапају: структурни притисци, политички дискурс и међународно право. Кључно истраживачко питање је директно: када се неки чин који је означен као „самоодбрана“ заправо претвара у противправну превенцију? Ова разлика није само семантичке природе. Њене последице обликују међународну стабилност. Како бисмо одговорили на ово питање, размотрићемо га из три угла.

Теорије у међународним односима објашњавају зашто државе, посебно у светлу перципиране егзистенцијалне претње, могу да нагињу ка превентивном деловању. Структурни реализам Кенета Волца (Kenneth Waltz) представља међународни систем као анархичан, што значи да је државама препуштено да се саме обезбеде услед одсуства централне власти у међународним односима (Waltz 1979, 91-93). Офанзивни реализам Џона Миршајмера (John Mearsheimer) иде и даље, те тврди да управо несигурност подстиче превентивно понашање (Mearsheimer 2001, 36–37).

Други угао гледишта јесте да перцепција претње није само ствар опипљиве силе. Безбедносне претње могу да буду обликоване политичком реториком и јавним дискурсом. Лидери одређене претње дефинишу као егзистенцијалне кроз јавне наративе и институционалну реторику. Оваква формулација оправдава политике које излазе ван уобичајених оквира и које би иначе биле неприхватљиве. Ови „секуритизациони потези“ помажу у изградњи консензуса када је у питању предузимање акције (Buzan, Wæver, i de Wilde 1998, 23–26).

Правна димензија ривалитета између Израела и Ирана функционише у оквиру Повеље Уједињених нација (УН), која успоставља општу забрану употребе силе уз истовремено признавање инхерентног права на самоодбрану као одговора на оружани напад (Уједињене нације 1945, члан 51). Суштинска ограничења која регулишу ово право су нужност, пропорционалност и праг оружаног напада, који произилазе из обичајног међународног права у тумачењу Међународног суда правде (МСП). Међутим, примена ових ограничења постаје посебно сложена у контекстима које карактеришу антиципативно резонување,

посреднички актери и индиректна конфронтација. Док су превентивне акције против непосредног напада и даље предмет расправе међу стручњацима, превентивна употреба силе усмерена на спекулативне или дугорочне претње у великој мери се сматра неспојивом са оквиром саме Повеље. У овом контексту, Израел представља ирански нуклеарни програм и регионалну мрежу посредних актера као егзистенцијалне ризике који захтевају одбрамбене мере. С друге стране, Иран карактерише израелске нападе и тајне операције као кршење суверенитета и незакониту употребу силе. Свака од страна позива се на језик самоодбране док га пориче оној другој. Ово реципрочно уоквиравање одражава класичну динамику безбедносне дилеме у којој се мере једног актера, предузете у циљу јачања безбедности, тумаче као офанзивна припрема од стране другог актера, чиме се појачавају ризици од ескалације унутар односа који је обликован асиметријом и трајним стратешким неповерењем (Booth and Wheeler 2008, 4–7).

Овај рад користи комбиновани приступ. Ослања се на реалистичку и теорију секуритизације како би одредио очекивања о томе како се државе понашају под претњом. Рад потом врши процену правних оквира који тврде да регулишу примену силе, односно Члан 51 Повеље УН и са тиме повезане пресуде МСП. У циљу интеграције теорије и права, рад такође испитује ескалацију између Израела и Ирана из јуна 2025. године, уз помоћ реалних доказа као што су јавне изјаве, дебате у УН и обавештајни подаци отвореног извора, док ревидирани закључак укратко бележи накнадни развој догађаја од 28. фебруара 2026. године, као накнадну референтну тачку за главни аргумент овог рада, чија је поставка да су закон и моћ уско испреплетени у оправдању и регулисању силе између држава. Закон обликује политичко оправдање, док моћ дефинише правну могућност. Схватање тачке пресека овог двога, помаже нам да видимо где правни аргументи постају алати стратегије.

Структура самог рада прати ову логику. Одељак II поставља теоријске основе. Одељак III истражује ирански безбедносни наратив. Одељак IV представља дебату о превентивном нападу у међународном праву. Одељак V примењује све наведено на догађаје из јуна 2025. године. Закључак даје осврт на оно што нам овај случај говори о границама права у сукобима са високим улозима. Циљ ове студије није давање јасних одговора, имајући у виду структурне и правне индетерминизме који карактеришу међународни систем. Уместо тога, она поставља питање како можемо да разумемо сукоб, као и на који начин претња, законитост и перцепција међусобно делују и где се заиста налази граница између одбране и агресије.

Безбедносна дилема и превентивни рат

Најбољи начин за разумевање ривалитета између Израела и Ирана јесте кроз призму безбедносне дилеме. Класична теза тврди да анархични поредак међународног система без арбитра, ствара трајну несигурност (Waltz 1979, 115–123). У таквом окружењу, чак и одбрана делује као претња. Волцов структурни реализам тврди да међународна анархија приморава државе на самопомоћ (Waltz 1979, 118–119). Будући да намере не могу да се провере, одбрамбене мере се тумаче као припреме за удар. Џервис (Jervis) показује да се овај ланац перцепција брзо увија у спиралу ескалације која се ретко кад завршава без повећаних тензија или отвореног сукоба (Jervis 2017, 82–83).

Бут и Вилер додају још један слој. Они описују „двоструку“ дилему: ствар није само у томе да се протумаче намере ривала, већ и у одлучивању како да одговоре, а да се ствари не погоршају (Booth i Wheeler 2008, 3-6). Понекад државе доносе закључак да би одлагање повећало њихову рањивост и стога прибегавају превентивним акцијама, а у том тренутку постаје тешко направити разлику између одбрамбене логике и превентивне употребе силе. Израел посматра ирански нуклеарни развој и регионални утицај као директне претње. Одговорио је ваздушним нападима, саботажама, обавештајним операцијама и представио их као одбрамбене. С друге стране, Техеран то види као провокације усмерене на промену режима, што га подстиче да се окрене посредничком (прокси) ратовању и реторици, представљајући своју позицију као неопходну за одвраћање. Овај образац појачава се регионалним безбедносним комплексом Блиског истока, у којем војне, политичке и реторичке промене у једној арени, одјекују у другима (Buzan, Wæver, i de Wilde 1998, 166-171).

Одбрамбени реализам и превентивни напад

Одбрамбени реализам полази од основне претпоставке да државе превасходно желе да опстану, а не да доминирају. Ово је уједно и срж Волцове аргументације. Експанзија у већини случајева доноси више проблема него што их решава (Waltz 1979, 91-93). Миршајмер преокреће ову логику. У анархичном окружењу, није довољно само преживети. Када се укаже прилика, рационални актери се покрећу како би обезбедили предност, чак и ако то значи прелазак у офанзиву (Mearsheimer 2001, 21-23). Тензија између ове две перспективе од кључног је значаја за разлику између одбране и превенције.

Стратешка доктрина Израела јасно илуструје ову тенденцију. Напад на ирачки реактор Осирак 1981. године, који је накнадно повезан са Бегиновом (Begin) доктрином, учврстио је став да новонастале егзистенцијалне претње треба прекинути пре него што сазру (Yadlin 2018). Иако никада није формализована као свеобухватна доктрина, ова логика постала је укореењена у израелској култури стратегије да се превентивна акција не представља као агресија, већ као неопходан одговор на акутну рањивост и перципиране ризике одлагања (Oren 2002, 98, 157-158).

Слично томе, Иран своје понашање приказује као одбрамбено. У условима санкција, регионалне изолације и сталног притиска, Техеран свој нуклеарни програм представља као облик стратешког осигурања и средство одвраћања, а не провокације (Bowen i Moran 2015, 687–707). Истовремено, његова подршка посредничким групама као што су Хезболах, Хамас и Хути, заједно са реториком усмереном против Израела и регионалног присуства САД, чини да његови противници тешко могу да прихвате такве тврдње. Без обзира на то да ли Иран намерава да први удари или не, форма његовог регионалног става компликује свако тумачење таквог понашања као чисто одбрамбеног (Crawford 2003, 33-35).

С друге стране, разлика између дефанзивног и офанзивног понашања остаје нестабилна у пракси. Иран представља свој став као неопходан за опстанак режима, док Израел исти тај став тумачи кроз претпоставке најгорег сценарија о предстојећој опасности и то чини суштину проблема. Када оба актера верују да се бране, а да се онај други спрема за напад, простор за грешку нестаје. Сваки корак, без обзира на то са коликом пажњом се оправдава, може погрешно да се протумачи, што се обично и догађа (Jervis 2017, 67–75). Регионална динамика само погоршава ствари. Блиски исток није само скуп, већ читава мрежа билатералних тензија. Један потез у Сирији, утиче на понашање у Либану. Напад дроном у Ираку, може да одјекне у Заливу. Ова међусобна повезаност претвара локалне калкулације у регионалну нестабилност. (Buzan, Wæver, i de Wilde 1998, 12-13). Такође, морамо да узмемо у обзир и јавно мњење у овим државама. Израелски лидери поступају под сећањем на рат за опстанак, јавна очекивања и страх да ће бити затечени неспремни. Превентивне мере се не само толеришу, већ се и очекују (Levy 2002, 2-4). У Ирану се политички наратив врти око отпора и одвраћања. Режим мора да пројектује снагу, чак и када је под притиском, што често доводи до позирања које споља изгледа офанзивно. Оно што на крају добијамо, јесте доктрина обликована

страхом, историјом и очекивањима, а не само стратегијом (Johnston et al. 2020, 3-5).

Стратешки положај Ирана: посреднички актери и реторички наратив

Став Ирана у погледу безбедности често се објашњава преко три теоријска угла. Теорија секуритизације показује начин на који лидери могу да ескалирају обична питања у егзистенцијалне претње тако што их правилно формулишу. Иран деценијама користи овај облик тумачења претњи. Када његови лидери изговарају слогане попут „Смрт Израелу“, таква реторика може да се протумачи као потез секуритизације (Reuters 2024). Израел се представља не само као још један ривал, већ као опасност по идентитет Ирана, па чак и по опстанак режима. Овакав језик оправдава акције које би иначе могле да изгледају као претеране (Buzan, Wæver i de Wilde 1998, 23-27). Други угао је офанзивни реализам, који тврди да ће државе искористити сваку прилику да промене равнотежу снага (Mearsheimer 2001, 21–35). Коришћење посредника од стране Ирана одговара овом опису. Подршка Хезболаху, Хамасу, Хутима и милицијама у Ираку, ствара тачке притиска око Израела. Ове групе дају Техерану стратешку дубину, али и могућност порицања. Иран може да пројектује моћ, а да се не изложи увек директно. Са ове тачке гледишта, Техеран се не само брани, већ маневрише ради стицања предности (Johnston et al. 2020, 5-7). Трећи угао је дефанзивни реализам, који тврди да су ирански нуклеарни програм и мреже посредничких актера заштита од израелске снаге и могућности превентивних удара. У анархичном систему, без вишег ауторитета који би му гарантовао безбедност, Техеран ове алате сматра неопходним. Оно што може да изгледа агресивно споља, код куће може да се протумачи као основно самоодржање (Waltz 1979, 88–97). Иран реторички секуритизује Израел, понаша се офанзивно преко посредника и даље тврди да има одбрамбену логику у име опстанка режима. Ова комбинација производи стратешки став који је тешко јасно протумачити и та двосмисленост одржава циклус неповерења.

Мрежа снага посредничких актера (проксија)

Ирански прокси систем (систем посредничких актера) има истовремено две сврхе: да умножава силу и управља ризиком од ескалације. Мрежа је координисана преко Исламске револуционарне гарде – снаге Кудс (IRGC-QF), које руководе финансирањем, обуком,

обавештајним подацима и линијама снабдевања наоружањем које се протежу преко Либана, Сирије, Ирака, Јемена и Газе. Логика овакве поставке је двострука. Прво, она мења равнотежу снага у региону без потребе директног борбеног ангажмана Ирана. Друго, она води у вероватно порицање. У случају деловања Хезболах или шиитске милиције, Техеран може да се дистанцира, чиме смањује шансу за тренутну одмазду на сопствену територију (Stejt департмент 2020, 198-200). Активности IRGC-QF крећу се од убацавања саветника до организовања кампова за обуку, оснивања параван компанија и логистичких чворишта. Они обезбеђују наоружање, почев од основног као што је малокалибарско оружје, до софистицираног као што су прецизно вођена муниција и дрoнови, али шири и оперативне методе за тајне акције и пропаганду. Из наведених разлога, ова мрежа није једнообразна. На једном крају је Хезболах, чврсто повезан са иранском командном структуром. На другом крају постоје лабавије везе са фракцијама у Ираку или међу Хутима у Јемену. Флексибилност отежава предвиђање како, када или где ће се притисак применити (DIA 2019, 15-39).

Хезболах представља само језгро и он није само милиција, већ је и политички актер са стварном влашћу. Његов ракетни арсенал, као и десетине хиљада људства, генерише сталну претњу Израелу на северу у смислу константне опасности, док истовремено обесхрабрује нападе на Иран. У Гази су везе Ирана са Хамасом и Палестинским исламским џихадом мање доследне, али и даље важне. Финансирање и обука учинили су ракетне кампање Хамаса више разорним и прецизнијим, уз периодично тестирање израелске ваздушне одбране (Stejt департмент 2020, 257–258). У Ираку, мрежа Техерана допире до шиитских милиција које делују и као домаћи актери и као алати спољног утицаја. Ове групе су у стању да поремете интересе САД, индиректно угрозе Израел и одржавају логистичке коридоре који повезују Иран са Сиријом (DIA 2019, 60–61). У Јемену, иранска подршка Хутима шири утицај Техерана до Црвеног мора. Иако далеко од Израела, Хути компликују поморску безбедност и пружају Ирану начин за хоризонталну ескалацију, ако се за тиме укаже потреба (DIA 2019, 61-62).

Све ово значи да израелска одбрана мора да буде истовремено распоређена преко севера, југа и истока. Ово распоређивање одражава логику офанзивног реализма. Окружујући противника партнерима и посредницима, Иран смањује предност конвенционалне израелске надмоћи (DIA 2019, 57–63).

Секуритизација Израела и логика равнотеже снага

Фраза „Смрт Израелу“ није реликт иранске револуције и слогана из 1979. године, већ део иранског политичког речника који наставља да мобилише његове грађане (Reuters 2024). Из перспективе секуритизације², говорни чин мора да идентификује егзистенцијалну претњу, позове на ванредне мере и да буде прихваћен од стране јавности (Buzan, Wæver i de Wilde 1998, 23-27). Ирански лидери лако испуњавају ове услове. Они тврде да само постојање Израела угрожава темеље Исламске Републике. Ову тврдњу поткрепљују указивањем на двосмислен нуклеарни статус Израела³ и његову историју превентивних удара, које презентују као доказ да се Техеран суочава са истребљењем ако остане пасиван и зато је реторика везана за праксу. То нису само речи, већ и политика: подршка наоружаним групама, рад на ракетним програмима и напори да се одржи нуклеарно одвраћање (Buzan, Wæver i de Wilde 1998, 52-57). Ниједна од ових мера није рутинска, већ управо она врста ванредне акције коју истиче теорија секуритизације. Револуционарни наратив је обликовао генерације, чинећи отпор Израелу делом иранског идентитета. У иностранству, Иран добија барем делимичну валидацију. Несврстане државе и анти-империјалистички покрети често одражавају његов оквир, дајући Техерану изванредан степен дипломатског покрића (DIA 2019, 34–41). На овај начин, Израел постаје не само противник већ „референтни објекат“ чије се уништење представља као предуслов за безбедност Ирана.

Миршајмеров офанзивни реализам објашњава други део стратегије. Држава која не може да парира свом супарнику, често ће посезати за индиректним инструментима моћи (Walt 1987, 17–29). У овом регионалном ривалитету које карактеришу квалитативне асиметрије, посебно у ваздушној моћи, интеграцији обавештајних служби и технолошкој софистицираности, Иран би сносио значајне трошкове у

² Иако се теорија секуритизације често схвата као краткорочни говорни чин осмишљен тако да оправда ванредне мере, у пракси може да се укорени као дугорочни стратешки наратив. Мостафа Пақдел Мајд (Mostafa Pakdel Majd 2025, 1-2, 5) тврди да се у случају Ирана „политичка цена повезана са десекуритизацијом имица Ирана, временом повећавала“, што значи да је секуритизација деценијама карактерисала управљачку логику Ирана.

³ У овом раду, „нуклеарна двосмисленост“ односи се на дугогодишњу политику Израела да нити потврђује нити пориче поседовање нуклеарног оружја, чиме одржава непријављени, нетестирани капацитет као „осигурање“ од егзистенцијалних претњи, избегавајући притом политичку и стратешку цену отворено декларисаног нуклеарног става (Mednick 2025).

одрживом, директном конвенционалном сукобу са Израелом. Напредни израелски ваздушни капацитети, у комбинацији са подршком САД, стварају домен у којем се Техеран суочава са јасним недостацима. То не подразумева одсуство иранских конвенционалних капацитета. Иран је показао значајне капацитете за ракете и дроне, као и способност доношења штете балистичким нападима. С друге стране, географија региона, у комбинацији са израелском ваздушном надмоћи, ограничава способност Ирана да претвори ове ресурсе у одрживу конвенционалну доминацију. Под овим условима, индиректно умножавање силе постаје стратешки рационално. Хезболах, Хамас, Хути и ирачке милиције проширују домет Ирана на начине на које редовна војска не може (Вутан 2005, 92–97). Ови актери врше притисак на израелску одбрану и приморавају Израел да троши ресурсе док је у сталном стању приправности за вишеструке претње (Chipman 2019, 105-113). Посредници такође пружају уверљиво порицање. Техеран може да тврди да није директно одговоран за сваку ракету или заседу. Ово не брише њихову везу, али компликује простор за директну одмазду. Географија ових група, које окружују Израел из више праваца, додатно повећава кредибилитет одвраћања. Са становишта Ирана, ово је одбрамбена нужност, иако је његов офанзивни карактер подједнако очигледан (Mearsheimer 2001, 21-35). Посредници не само да штите, већ и пројектују утицај и ограничавају слободу деловања Израела у региону.

Даља анализа бави се улогом нуклеарних капацитета. Волцов одбрамбени реализам тумачи нуклеарне капацитете као крајње средство за опстанак. Ако Иран поседује макар и потенцијал за нуклеарно оружје, вероватноћа да ће Израел покушати превентивни напад се смањује (Waltz and Sagan 2002, 3–17). Званичници у Техерану често су ово говорили, при чему су свој рад на нуклеарном програму представљали као „стратешку нужност“, а не као агресију. Но, како се Бел надовезује на Миршајмера и друге у дебати о стабилности и нестабилности, када држава једном поверује да има кредибилно средство одвраћања, она може да се осети слободнијом да делује агресивно на конвенционалном нивоу (Bell 2015, 92–95). Случај Ирана одражава ту логику: нуклеарни програм пружа штит за операције његових посредничких актера. Израел не може да делује против Хезболаха или против иранских позиција без калкулације ризика од нуклеарне ескалације, ма колико мали тај ризик био.

Ирански дискурс у вези са нуклеарним програмом протеже се кроз два поља која се делимично преклапају. У формалној дипломатији, Техеран се доследно позива на своје право према Споразуму о неширењу нуклеарног оружја (NPT) да развија мирнодопску нуклеарну

енергију. Истовремено, неки високи званичници дали су условне изјаве одвраћања које сугеришу да би, ако би постојање Ирана било угрожено, његова нуклеарна доктрина могла да се промени (агенција ИРНА на енглеском језику 2024). Иако ове изјаве не представљају експлицитну изјаву о нуклеарном наоружању, оне доприносе окружењу стратешке двосмислености. Ова двосмисленост је од кључног значаја за динамику безбедносне дилеме. Из перспективе Ирана, програм је уоквирен и оправдан као суверено право. Из перспективе Израела, комбинација капацитета обogaћивања, непотпуне транспарентности у одређеним доменима верификације и условне реторике одвраћања, одржава перцепцију латентног потенцијала за пробој. У таквом ривалитету, који карактерише стално непријатељство, ова преостала неизвесност постаје политички одлучујућа.

Оно што се овде појављује јесте слојевита стратегија. Са психолошке стране, реторика секуритизације често приказује Израел као сталног егзистенцијалног непријатеља, чиме се одржава домаће јединство, мобилише „Осовина отпора“ и сигнализира одлучност. Са материјалне стране, Иран улаже у ракете, пројектиле, дронове, финансијску помоћ и нуклеарну технологију (Chirman 2019, 11-23). Ове две димензије се међусобно увеличавају. Реторика појачава сигнализацију одвраћања, док материјални капацитети дају кредибилитет тој реторици. Циклус се сам појачава (Booth i Wheeler 2008, 3–20). Дугогодишња политика Израела у погледу нуклеарне двосмислености, такође доприноси структурној несигурности. Тиме што нити потврђује нити пориче поседовање нуклеарног оружја остајући ван оквира НПТ, Израел чува стратешку флексибилност и своди на минимум дипломатску изложеност. Из перспективе Техерана, ова позиција појачава перцепцију егзистенцијалне рањивости. Оваква динамика ескалације у којој свака страна тумачи одбрамбене мере друге стране као доказ офанзивне намере, не лежи само у доказивим кршењима, већ и у сталној неизвесности коју ствара интеракција реторике, мрежа посредничких актера и нуклеарног става обе стране.

Безбедносна дилема: тумачење, одговор и структура

Посматрање позиције Ирана кроз призму секуритизације, офанзивног и дефанзивног реализма заједно, показује сву слојевитост безбедносне дилеме. Прва је дилема тумачења. Израел посматра иранску реторику, говор о нуклеарном програму, претње да ће уништити Израел и стално наоружавање посредника и види офанзиву, припрему за агресију. Иран посматра израелске нападе у Сирији (IAEA 2011,

GOV/2011/30), сајбер саботажу (BBC 2021) и стални наратив о превентивном рату и у томе види егзистенцијално непријатељство. Ниједна од страна не верује да је она друга једноставно дефанзивна. Друга је дилема одговора, у којој су лидери на обе стране опрезни. Ако узвратите снажно, ризикујете спиралу ескалације. Ако се уздржите, ризикујете да вас виде као слабе, што само по себи позива на напад (Booth i Wheeler 2008, 12–16). Ово је проблем „опције која није добра“ и која се налази у сржи многих ривалстава, а на Блиском истоку га увећава домаћи притисак. Јавност у обе земље очекује снагу, а не опрез.

На крају, ту је и структурна дилема. Равнотежа снага се непрестано мења. Иранска мрежа посредничких актера се стално шири, а његов нуклеарни програм додаје још један ниво неизвесности. Израел одговара тако што се све више ослања на САД и гура системе противракетне одбране до крајњих граница. Уместо да стабилизују равнотежу, ове мере додатно појачавају неизвесност. Свака од страна се прилагођава другој, али никада на начин који смањује несигурност. Све заједно, резултат је спирала која саму себе појачава и која је управо онаква какву Бут и Вилер описују као готово неизбежну (Booth i Wheeler 2008, 1–30). Мере које једна страна схвата као одбрамбене или одвраћајуће, друга страна тумачи као претеће или провокативне. Иранска стратегија комбинује речи и материјалну моћ. Секуритизациони говорни чиновници приказују Израел као егзистенцијалну опасност, док посредничке снаге и нуклеарни напредак пружају алате за поткрепљивање ове тврдње. И одбрана и офанзива су помешани, понекад неразлучиви. Ова мешавина генерише рањивост Израела и храни стални осећај кризе. Дубљи проблем лежи у томе што граница између самопомоћи и присиле бледи. Свака мера која се предузима ради опстанка, постаје разлог за ескалацију друге стране. Препознавање овог дуалитета, дискурзивног и материјалног са једне и дефанзивног и офанзивног са друге стране, неизбежно је у настојању да се разуме зашто је овај ривалитет тако тешко деескалирати и зашто једноставни политички рецепти ретко кад функционишу.

Међународно право и легитимитет

Члан 51 Повеље УН признаје „урођено право на индивидуалну или колективну самоодбрану у случају оружаног напада“ (Уједињене нације 1945, члан 51). Стога, овај члан етаблира право које је засновано на овом споразуму, а које дозвољава да се у самоодбрани прибегне сили. Међутим, он не дефинише суштинска ограничења која регулишу начин на који то право може да се оствари. Захтеви непосредности, нужности

и сразмерности не произилазе из самог текста овог члана, већ из обичајног међународног права. Најпознатији пример њихове артикулације налазимо у Преписци о броду *Caroline* из 1837. године, у којој се захтевало да нужност самоодбране буде тренутна, огромна и да не оставља избор средстава (Arend 2003, 90-91). Ове принципе је од тада више пута потврђивао Међународни суд правде, укључујући и у случају Никарагва (МСП 1986, §176). Можемо да кажемо да члан 51 пружа правни окидач, док обичајно међународно право регулише услове под којима сила може да се употреби на законит начин. Још једно питање тиче се значења „оружаног напада“. У случају Никарагве, Суд је направио разлику између „најтежих облика употребе силе“ и мање озбиљних инцидената, често описаних као „обични гранични инциденти“. Одлучујући критеријум је идентификован као обим и ефекат операције (МСП 1986, §189-§195). Само употреба силе која достиже довољан ниво озбиљности, квалификује се као оружани напад који је у стању да активира Члан 51. Ова разлика остаје кључна за савремену судску праксу и постаје посебно релевантна у ситуацијама које укључују поновљено, али ограничено прекогранично насиље.

Концепт непосредности остаје један од најспорнијих елемената у овом оквиру. Превентивна самоодбрана од непосредног оружаног напада традиционално се сматра компатибилном са формулом из случаја *Caroline*, под условом да је нужност огромна и да нису доступна алтернативна средства. Превентивна самоодбрана усмерена против удаљеније или спекулативне будуће претње, генерално се сматра неспојивом са строгим тумачењем Члана 51. Савремени покушаји проширења појма непосредности, посебно након 11. септембра 2001. године, тврдили су да формула из случаја *Caroline* не треба да се схвата искључиво у временском смислу. Према овом гледишту, непосредност се процењује у зависности од контекста, при чему се не позива само на очекивано време напада, већ и на природу саме претње, вероватноћу напада, вероватни обим штете, као и да ли претња представља део континуираног обрасца оружане активности и да ли постоји још нека изводљива прилика за ефикасно деловање у самоодбрани (Bethlehem 2012, 775-777). Овакво резонување одразило се не само у Стратегији националне безбедности САД из 2002. године, која је тврдила да концепт непосредности мора да буде прилагођен могућностима и циљевима савремених противника, већ и у каснијим званичним изјавама САД, Велике Британије и Аустралије, које су подржале шире и не сасвим стриктно временско тумачење непосредног напада барем у неким околностима (Schmitt 2003, 515-518; Wright 2017). Конкретно, правни саветник САД изјавио је 2016. године да одсуство прецизних сазнања о

времену и месту напада, не искључује налаз о непосредности када постоји разумна и објективна основа за закључак да је оружани напад непосредан, док је Аустралија ово питање поставила као да ли се држава жртва приближава својој „последњој могућој прилици“ за деловање (Egan 2016, 237-241; Brandis 2017, 6-13).

Ова расправа постаје посебно акутна у контексту оружја за масовно уништење. Заговорници проширеног стандарда наводе аргумент да релевантна „тачка без повратка“ може да буде технолошке, а не политичке природе. Када држава достигне ниво обогаћивања, спремности за наоружавање или капацитета за испоруку који омогућава брзу конверзију капацитета у оперативно оружје, чекање на јасне доказе о коначној политичкој одлуци о нападу може да елиминише последњу реалну прилику за спречавање катастрофалне штете (Inbar 2006, 85–100). Из ове перспективе, захтев нужности може да се искристализује пре него што традиционални показатељи непосредности постану видљиви. Међутим, супротан приговор и даље остаје значајан. Уколико се дозволи да опасност заснована на капацитетима превише лако замени конкретне доказе о предстојећем оружаном нападу, концепт непосредности ризикује да се уруши у оправдање за превентивни рат. Из тог разлога, чак ни шира тумачења антиципативне самоодбране не уклањају потребу за одржавањем јасне разлике између одбрамбених акција против стварног предстојећег напада и незаконите употребе силе усмерене на спекулативну или далеку будућу претњу (Dinstein 2011, 193-198).

У овом контексту, нужност намеће питање да ли је конкретна употреба силе била строго неопходна да би се у датим околностима зауставио или одбио оружани напад. Ово питање је функционално, а не формално, што значи да ли су ненасилне алтернативе биле реално у стању да неутралишу претњу у датом тренутку (Dinstein 2011, 231-232). Чак и ако је употреба силе оправдана, она не може да буде прекомерна у односу на штету са којом се суочавамо или која је нанета (ICJ 2003, §77). Пропорционалност регулише обим и интензитет одбрамбених акција након што је активирано право на самоодбрану.

У оквиру ове структуре, израелски став може да се реконструише дуж два главна правна пута. Први је приписивање посредничког понашања Ирану, а други је позивање на актере самоодбране који делују са стране територије.

Члан 8. Закона о одговорности држава за међународно незаконита дела (ARSIWA), приписује држави понашање недржавних актера који делују према њеним упутствима или под њеним руководством или контролом (Комисија за међународно право 2001, члан 8). Према

стандарду ефективне контроле који је артикулисао МСП у случају Никарагва, приписивање захтева контролу над одређеним операцијама. Опште финансирање, наоружавање, обука или политичка подршка нису довољни у одсуству оперативног руководства (МСП 1986, §114-§117). Уколико се примени овај строги стандард, утврђивање да се напади посредничких актера у правном смислу могу приписати Ирану, постаје знатно теже. Насупрот томе, шири стандард „укупне контроле“ који је развио МКСЈ у случају Тадић, снижава праг фокусирајући се на општу организацију и координацију, а не на контролу специфичну за дату операцију (МКСЈ 1999, ставови 130–145). Ако би се овај приступ прихватио као регулативни када је у питању одговорност државе у општем међународном праву, Израел би могао веродостојније да тврди да одржива и структурисана иранска подршка омогућава да се напади посредничких актера припишу Техерану. Међутим, МСП је доследно потврђивао тест ефективне контроле, остављајући статус оспореног приступа укупној контроли ван специфичног контекста међународног кривичног права. Правне последице ове разлике су значајне. Ако се напади посредничких актера могу приписати Ирану, Израел може да окарактерише одбрамбене мере против иранских мета као одговоре на међудржавни оружани напад. Међутим, ако то није случај, правни основ за проширење силе на иранску територију постаје крхкији и уместо тога мора да се ослони на шире аргументе који се тичу индиректног учешћа или саучесништва.

Независно од приписивања, Израел се такође ослањао на образложење самоодбране усмерено на недржавне актере. Према такозваној доктрини „непостојања воље или способности“, држава може да употреби силу против недржавних актера који делују са територије друге државе ако та држава није вољна или способна да спречи оружане нападе. Ово образложење се често користи у вези са израелским операцијама у Либану и Сирији, где се за наоружане групе тврди да делују ван ефективне контроле власти. Ова доктрина не захтева приписивање понашања наоружане групе територијалној држави. Место тога, она прекограничну употребу силу уоквирује као неопходну за заустављање оружаних напада у току, које држава домаћин не може или неће сузбити (Skantz 2017, 31-41). Државна пракса у овом случају није уједначена, док су *opinio juris* подељена. Док се бројне државе ослањају на слично образложење у контексту борбе против тероризма, друге га одбацују као неспојивог са стриктном заштитом територијалног интегритета који је уграђен у члан 2(4). Следствено томе, иако ова доктрина пружа структурално оправдање за израелску акцију, она не

ужива универзално прихватање у оквиру међународног права (Skantz 2017, 70-72).

Узети заједно, ови путеви показују да израелско правно резонување функционише у оквирима признатих доктринарних категорија, док често прелази њихове спољне границе. Било да се ради о експанзивним тумачењима приписивања или ослањању на оспорене доктрине самоодбране, аргумент зависи од тога колико се строго тумаче оквир Повеље УН и стандарди ARSIWA. Правна дебата не елиминише основне безбедносне проблеме који мотивишу одређено понашање државе. Уместо тога, она даје структуру речнику кроз који се ти проблеми артикулишу, оправдавају и оспоравају. У ривалитетима високог интензитета, доктринарна двосмисленост не елиминише ескалацију, али обликује правни језик кроз који се ескалација рационализује.

Ескалација у јуну 2025. године

Први такав акт одиграо се 13. јуна 2025. године када је Израел покренуо операцију „Успон лава“, изводећи низ ваздушних удара на више од стотину циљева у Ирану. Током операције гађани су Натанз и друга постројења везана за нуклеарно оружје, а наводно је резултирала убиством неколико научника и команданата, што је имало како непосредни војни значај, тако и ширу стратешку сигналну вредност (Guardian 2025). Израел је ову операцију окарактерисао као превентивну самоодбрану, тврдећи да ирански програм обогаћивања који све више напредује, сужава прозор у којем би одбрамбена акција остала изводљива (Израелско министарство спољних послова 2025). Ово оправдање наилази на потешкоће у оквиру *jus ad bellum*. Члан 51 дозвољава самоодбрану само „у случају да дође до оружаног напада“. Док обичајно међународно право дозвољава одбрамбену акцију против непосредног напада, формулација из случаја *Caroline* захтева да нужност буде „тренутна, надмоћна и без остављања избора у погледу других средстава“. У време напада, јавно доступне обавештајне процене указивале су на то да, иако је обогаћивање напредовало, Иран није донео политичку одлуку о наоружавању и процењено је да је годинама далеко од производње било какве нуклеарне направе (Канцеларија директора Националне обавештајне службе 2025, 26). Према рестриктивном тумачењу непосредности, ова временска дистанца слаби тврдњу о превентивним ударима и помера ову операцију ближе превентивној акцији, што остаје неспојиво са структуром Повеље. Међутим, према ширем, контекстуално осетљивом приступу, Израел би могао да тврди да одлучујуће питање није да ли је Иран већ донео јасну

одлуку да покрене оружани напад, већ да ли је његов нуклеарни програм достигао фазу у којој би даље одлагање елиминисало последњу реалну прилику да се спречи брза материјализација егзистенцијалне претње. Нужност у овом случају представља паралелни изазов. МСП дефинише нужност функционално, што значи да ли је сила строго потребна да би се зауставио или одбио оружани напад. Текући дипломатски преговори, иако крхки или стратешки ограничени, компликују тврдњу да није преостало ниједно алтернативно средство (Britannica 2025). Операција из 2025. године стога делује у складу са дугогодишњом израелском доктрином антиципативних поремећаја, која се претходно рефлектовала у нападима на Осирак (1981) и ал-Кибар (2007). Ове акције су такође биле оправдане као одбрамбене, али су у међународној јавности широко окарактерисане као превентивне (Савет безбедности УН 1981, Резолуција 487; УНИДИР 2023, 22–23). Кампања из 2025. године проширила је ту логику на шире оперативне размере (Савет безбедности УН 2025б; ОХЦР 2025). Контроверза у вези са овом операцијом не брише правну разлику између агресије и самоодбране. Напротив, она истиче структурну тензију између строгог тумачења Повеље и антиципативних доктрина вођених безбедношћу у ситуацијама које су формулисане као егзистенцијалне претње. Случај се на крају не окреће наративном оквиру, већ томе да ли се захтеви непосредности и нужности могу испунити рестриктивним тумачењем члана 51.

Иран је одговорио на израелске нападе ваздушним нападима усмереним на мете унутар Израела (Chughtai 2025). Иранске власти су ове акције окарактерисале не као агресију, већ као реактивну самоодбрану према члану 51 Повеље УН. Снага тог аргумента зависи првенствено од правне класификације почетног потеза Израела. Ако је операција „Успон лава“ представљала незакониту употребу силе у превентивне сврхе, ирански одговор се лакше усклађује са класичним моделом самоодбране од оружаног напада, као што је то огледано у случају Никарагва против Сједињених Држава (МСП 1986, §176–201). Међутим, ако би се израелска акција прихватила као законита антиципативна самоодбрана, правна карактеризација иранског одговора постаје знатно сложенија. Чак и када се активира право на самоодбрану, оно остаје ограничено нужношћу и пропорционалношћу. Извештаји сугеришу да су ирански удари првенствено циљали војне мете, укључујући ваздухопловне базе и командне објекте. Ипак, обим операције и инхерентна ограничења тачности пројектила изазвали су забринутост због случајних штета по цивиле (ReliefWeb 2025). Међународно право дозвољава одбрамбену силу, али забрањује мере

које производе неселективне или очигледно несразмерне ефекте. Исти стандард пропорционалности важи и за претходну операцију Израела. Удари на нуклеарну инфраструктуру и циљана убиства, такође носе предвидиве ризике од колатералне штете и ескалације. У оба случаја, правна истрага се не окреће реторичким формулацијама, већ ка томе да ли је употребљена сила била строго неопходна за одбијање оружаног напада и да ли је била сразмерна том циљу. Међународне реакције су одражавале ову дуалност. Неке државе су прихватиле иранско оправдање самоодбране, док су друге истицале ризике од ескалације и доводиле у питање пропорционалност на обе стране. Сукобљени захтеви у погледу легалности, постали су тако део шире стратешке конфронтације. У овом окружењу, правна аргументација није функционисала као неутрално пресуђивање, већ као део стратешког речника сукоба (van Steenberghe 2016, 45–50).

Након иранске одмазде, САД су директно ушле у сукоб, изводећи бомбардовања и нападе крстарећим ракетама на иранска подземна нуклеарна постројења у Фордову, Натанзу и Исфакхану (Савет безбедности УН 2025а). Америчка администрација је оправдала ове акције као подршку свом савезнику, уклапајући их у доктрину колективне самоодбране. Према судској пракси МСП-а, посебно у случају *Никарагва против Сједињених Држава*, право на колективну самоодбрану захтева испуњење два кумулативна услова: прво, да држава жртва мора да се изјасни као држава изложена оружаном нападу и друго, да држава мора формално да затражи помоћ од треће стране (МСП 1986, §195-199). САД су своје правне аргументе директно засновале на овим елементима, наглашавајући да је Израел био изложен незаконитом оружаном нападу и да је сходно томе желео подршку свог савезника. Ипак, правни став САД остао је контроверзан. Доктрина колективне самоодбране примењује се само ако се претходно утврди да је дошло до незаконитог оружаног напада (Dinstein 2011, 293–97). Америчко оправдање заснивало се на класификацији иранске одмазде великих размера као таквог напада, али је ова процена била правно условљена претходном квалификацијом почетних удара Израела (Milanović 2025). Ако се израелске акције сматрају незаконитом употребом силе, онда се ирански одговор може сматрати легитимном самоодбраном, што значајно слаби правни основ америчке интервенције.

Сукоб је на крају окончан прекидом ватре којем су посредовале САД, али је правна дебата о легитимности читавог низа догађаја остала нерешена. Међународно хуманитарно право (МХП) регулише понашање током непријатељстава, намећући обавезе поштовања принципа разликовања и пропорционалности (МКЦК 2005, Правило 1; Правило

14). Сва три актера, односно Израел, Иран и Сједињене Државе, били су у знатној мери предмет контроле у погледу поштовања међународног хуманитарног права. Први талас удара Израела био је усмерен на нуклеарне и војне објекте, али су накнадни удари ишли даље. Мисија УН за утврђивање чињеница касније је известила о смрти цивила у стамбеној згради и убиству хуманитарних радника (ОХЦХР 2025). Чак и да су главне мете биле легитимне, случајна штета је изазвала сумње. Разликовање захтева прављење разлике између војног и цивилног становништва. Пропорционалност захтева да штета по цивиле не надмашује стечену војну предност. Чини се да је у овим околностима поштовање оба принципа било озбиљно доведено у питање. Ирански ракетни напади представљали су још један скуп проблема. Званичници су тврдили да су циљали војне базе, али ирански ракетни системи нису потпуно поуздани. Напади су били масовни, неки непрецизни, а ризици по оближња цивилна подручја високи (ОХЦХР 2025). Сама та чињеница покреће забринутост по питању пропорционалности. Чак и ако је намера била војна, исход је носио ризик да цивили буду погођени. Међународно право не одмерава само намере, већ и предвидиве последице. САД су своје нападе формулисале другачије. Нападајући подземне нуклеарне објекте у Фордову, Натанзу и Исфахану, Вашингтон је тврдио да гађа законите војне циљеве. У принципу, ови циљеви су били повезани са иранским нуклеарним програмом и стога од стратешког значаја. Ипак, такви напади носили су собом и јединствену опасност. Контаминација животне средине била је могућа, а цивилно становништво које живи у близини осетило би последице у случају цурења радиоактивног материјала. Тест сразмерности се стога не може зауставити на непосредном бојишту. Шири хуманитарни и еколошки утицај се такође узима у обзир (Byers 2003, 411–14). По овој основи, правна позиција САД делује теже одрживо. (ИАЕА 2025б). Свака од страна се јавно бранила. Израел је тврдио да су смрти цивила трагичне, али неизбежне при неутрализацији егзистенцијалних претњи. Иран је тврдио да су технички кварови одговорни за цивилне жртве, а не њихово намерно циљање. САД су инсистирале да су напади били хируршки прецизни и оправдани. Међутим, у међународном праву, стандард није политичко убеђивање, већ поштовање правила. У јуну 2025. године, поштовање правила било је упитно на свим нивоима (Уједињене нације 2025). Дебата је такође открила колико је крхко спровођење МХП-а. Истраге трају месецима или годинама, док је штета тренутна. Правни стандарди би требало да ограниче рат, али када почне ескалација, они често функционишу као аргументи након што се рати већ догодио. Свака држава инсистира на свом легитимитету, указује на кршења закона друге државе и користи

закон као оружје у наративним биткама, а не као кочницу за насиље (ИАЕА 2025а). На крају, хуманитарна цена је била јасна. Цивили у Ирану, Израелу, а потенцијално и шире, суочили су се са ризицима које ниједан правни аргумент није могао да поништи. Иако је правни оквир остао примењив, његова снага ограничавања у пракси је била лимитирана. Сукоб из јуна 2025. године поново је илустровао јаз који може да настане између формалног позивања на хуманитарне принципе и њиховог ефикасног поштовања у пракси.

Закључак

Ова студија показује да ривалитет између Израела и Ирана није једнодимензионалан. Он компресује различите логике у исти циклус ескалације: структурну несигурност у анархичном систему, говор секуритизације који трансформише супарнике у егзистенцијалне непријатеље и уско законско право на самоодбрану које државе користе кад год је уздржаност најпотребнија. То значи да ниједна сила не види себе као агресора, већ обе тврде да се бране од супарника. Обе тај аргумент граде на мешавини стратегије, реторике и права.

Реалистичка теорија помаже да се објасни зашто се граница између одбране и превенције тако лако руши. Израел је институционализовао доктрину раног удара. Начин оваквог размишљања обликовала је историја: окружен, бројчано надјачан, обележен прошлим ратовима, Израел инсистира на акцији пре него што се опасност материјализује. Насупрот томе, Иран тврди да је у питању одвраћање, али се понаша на начин који пројектује моћ ка споља, односно кроз посредничке актере, реторику и напредак у нуклеарном програму.

Овде на сцену ступа међународно право, али не као неутрални судија. Тестови самоодбране, односно непосредности, нужности и пропорционалности, примењују се након што се догађај већ десио. У јуну 2025. године, ово је било видљиво у сваком кораку. Израелски удари на Натанз и ван њега, изгледали су више као чин превенције него као чин предухитравања, под рестриктивним тумачењем непосредности. Иранске салве пројектила изгледале су као самоодбрана у принципу, али су изазвале забринутост због питања пропорционалности. Сједињене Државе приказале су своју интервенцију као колективну одбрану, али се та тврдња заснивала на начину на који су класификована прва два корака. Хуманитарно право је додало још сумње, као што цивилна штета у стамбеним подручјима, непоузданост иранских ракета и еколошки ризици од напада на ојачана нуклеарна постројења. Шири допринос овог случаја лежи у томе што показује како се право и моћ продукују

узајамно и истовремено, а не паралелним путевима. Моћ пружа капацитет за удар, док право обезбеђује вокабулар на којем би тај удар био прихватљив, како код куће тако и у иностранству. Таква интеракција носи последице. То значи да превентивна логика може да промакне кроз пукотине доктрине самоодбране, као и да се посредници и реторика могу да се протумаче као средства одвраћања, чак и када врше дестабилизацију. То такође значи да пропорционалност, као најтежи стандард за примену, ризикује да буде сведена на политичку дебату, а не на правна ограничења.

Ова анализа нуди неколико импликација како за креаторе политика, тако и за научнике. Ниједна од њих не решава безбедносну дилему, која не може тако лако ни да се реши, али мења цену која се плаћа за злоупотребу самоодбране. Пре свега, терет доказивања о непосредности мора да буде строжи. Тренутно, државе се позивају на формулу из случаја *Caroline*, али то чине под сопственим условима. „Непосредно“ и „огромно“ претварају се у политичке судове, а не у чињеничне прагове. Израел је у јуну 2025. рекао да би чекање да Иран пређе нуклеарни праг искључило могућност одбране, али су америчке обавештајне службе изјавиле да Иран још није одлучио да се наоружа. То је управо простор где на сцену ступају превентивне мере. Ако би се од држава захтевало да Савету безбедности доставе индиције о непосредној опасности (обавештајне процене, чак и њихове сажете приказе), терет доказивања би се померио на другу страну. Ово не би зауставило злоупотребу, али би отежало тврдње о непосредној претњи на основу нејасне сумње. Као што то запажају Аренд (2003) и Динштајн (Dinstein 2011), транспарентност је кључна за очување уског карактера Члана 51. Друго, пропорционалност мора да се преиспита када се циља нуклеарна инфраструктура. Обична пропорционалност посматра војну предност наспрам колатералне штете. Међутим, нуклеарни објекти су другачији. Удари на Натанз или Фордов носе ризике који превазилазе непосредне жртве. Они ризикују контаминацију, прекограничне хуманитарне последице и дугорочну штету по животну средину. То нису „случајне“ последице. Оне су предвидиве и могу да утичу на целокупно становништво. Тест „пропорционалности плус“ требало би да постане стандард, а не само да поставља питање да ли цивилна штета надмашује војну предност, већ и да изричито мери последице по животну средину, као и регионалне последице. Пресуда у случају *Нафтне платформе* (*The Oil Platforms* 2003) наговестила је ширу анализу пропорционалности, а научници попут Бајерса (Byers 2003) залагали су се за проширење пропорционалности када су у питању нове категорије ризика. Нуклеарни објекти савршено одговарају том опису. Треће, показатељи морају да

буду интегрисани у процене нужности. Тренутно, државе искоришћавају могућност порицања. Иран може да тврди да Хезболах или Хути делују независно, чак и када користе иранску обуку, оружје и финансирање. То омогућава Техерану да дестабилизује безбедносно окружење Израела, тврдећи да није прешао праг оружаног напада. Међутим, нужност треба да узме у обзир степен државне контроле или материјалне подршке. Ако држава одржава кампању посредничких актера путем командних веза или логистике, та подршка треба да се рачуна приликом процене да ли је сила у самоодбрани „неопходна“. Без такве одговорности, посредници искривљују закон. Бајман (Вутман 2005, 53-97) показује начин на који посреднички актери стварају асиметричну предност док штите спонзора од одговорности. Случај Никарагве пред МСП-ом већ је препознао значај материјалне подршке, али ова доктрина није довољно одмакла да обухвати данашње мреже посредничких актера.

Ови предлози нису радикални. Они не елиминишу неповерење, нити окончавају циклусе ескалације, али повећавају цену злоупотребе самоодбране, јер би свака држава двапут размислила пре него што би превенцију означила као одбрану, ако би морала да пружи јавне доказе о непосредној претњи. Удари на нуклеарна постројења суочили би се са строжим контролом у погледу пропорционалности, ако би се еколошки ризици разматрали заједно са непосредном штетом, док посреднички актери не би више давали слободну пропусницу државама да делују испод прага приписивања одговорности. Уско одређење самоодбране у Повељи УН не представља случајност или недостатак, већ намеру. Бут и Вилер (Booth i Wheeler 2008) наглашавају да је сама поента безбедносне дилеме у томе што се државе увек осећају угрожено и што су увек у искушењу да делују прве. Функција закона лежи у одупирању том искушењу тако што ће се правна врата држати затвореним, осим у случајевима који одговарају горе наведеној уској дефиницији. У сукобима у којима свака страна инсистира само на реакцији, сужавање простора за оправдање није слабост, већ поента.

Рат из јуна 2025. године показује шта се дешава када се то уско одређење превише савије. Превенција се преименује у одбрану, одмазда се преобликује у нужност, а савези се растегну на колективну одбрану, све док не постане неразлучива од интервенције. Ту је и позивање на хуманитарне принципе, али обично након тога што цивили већ плате цену. Резултат није само уништење на терену, већ и ерозија правног поретка који би требало да га регулише.

Следећи развој догађаја додатно појачава главни аргумент овог чланка. Након завршетка студије случаја из јуна 2025. године, дошло је до поновне ескалације 28. фебруара 2026. године, када је Израел јавно

окарактерисао нову операцију против Ирана као „превентивну“, док су јавни извештаји указивали на координацију операције од стране САД и брзу иранску одмазду против Израела и регионалних мета које су домаћини америчким снагама. Истовремено, ови догађаји су се одвијали у контексту обновљених дипломатских контаката у вези са иранским нуклеарним програмом, што чини правну тврдњу о антиципативној самоодбрани још спорнијом (Reuters 2026; Уједињене нације 2026). Иако се чињенични детаљи ових догађаја још увек откривају у време писања овог рада, новонастали образац појачава главни аргумент студије. Структурна несигурност, секуритизовани наративи о претњама и доктринарна двосмисленост закона о самоодбрани, настављају узајамно да реагују на начине који отежавају избегавање ескалације. Ескалација из фебруара 2026. године потврђује тврдњу да се у израелско-иранском супарништву правни речник самоодбране више пута позива на спољну ивицу Члана 51, у којој је све теже разлучити превенцију, предухитравање, колективну одбрану и ескалацију.

Овај рад не може да реши постојећи ривалитет, али нам показује зашто правни стандарди и политички наративи морају да се тумаче заједно. Они нису одвојене сфере. Они делују као међусобно појачавајуће димензије истог стратешког процеса. Израел и Иран су заробљени у циклусу где право функционише као стратешки инструмент паралелно са материјалном силом, што је и централна импликација ове анализе. Шира импликација је да се отпорност међународног права тестира не у периодима мира, већ у тренуцима акутне кризе када државе настоје да делују на крајњим границама правног оправдања. Јун 2025. године био је управо такав тест. Неуспех није био само у уништењу који је произвео, већ и начин на који се сам закон растегнуо. Главна опасност за будућност лежи не само у обновљеној ескалацији, већ и у постепеној нормализацији превентивне силе под језиком самоодбране.

References

- Arend, Anthony Clark. 2003. "International Law and the Preemptive Use of Military Force". *The Washington Quarterly* 26 (2): 89–103.
- BBC. 2021. "Iran Says Key Natanz Nuclear Facility Hit by 'Sabotage'", *BBC News*, April 12, 2021. <https://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-56708778>
- Bell, Mark S. 2015. "Beyond Emboldenment: How Acquiring Nuclear Weapons Can Change Foreign Policy". *International Security* 40 (1): 92–95.

- Bethlehem, Daniel. 2012. "Self-Defense Against an Imminent or Actual Armed Attack by Nonstate Actors". *American Journal of International Law* 106 (4): 769–777.
- Booth, Ken, and Nicholas J. Wheeler. 2008. *The Security Dilemma: Fear, Cooperation and Trust in World Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bowen, Wyn, and Matthew Moran. 2015. "Living with Nuclear Hedging: The Implications of Iran's Nuclear Strategy". *International Affairs* 91 (4): 687–707.
- Brandis, George. 2017. "The Right of Self-Defence Against Imminent Armed Attack in International Law". Lecture delivered at the T. C. Beirne School of Law, University of Queensland, April 11, 2017. <https://law.uq.edu.au/files/25365/2017%2004%2011%20-%20Attorney-General%20-%20Speech%20-%20The%20Right%20of%20Self-Defence%20Against%20Imminent%20Armed%20Attack%20in%20International%20Law%20-%20for%20publication.pdf>
- Britannica. 2025. "Iran Nuclear Deal Negotiations", *Encyclopedia Britannica*. Accessed August 29, 2025. <https://www.britannica.com/event/Iran-nuclear-deal-negotiations>.
- Buzan, Barry, Ole Wæver, and Jaap de Wilde. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, CO: Lynne Rienner.
- Byers, Michael. 2003. "Terrorism, the Use of Force and International Law after 11 September". *International and Comparative Law Quarterly* 51 (2): 401–414.
- Byman, Daniel. 2005. *Deadly Connections: States That Sponsor Terrorism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chipman, John. 2019. *Iran's Networks of Influence in the Middle East*. London: International Institute for Strategic Studies. <https://www.iiss.org/publications/strategic-dossiers/iran-dossier/>
- Chughtai, Alia. 2025. "Visualising 12 days of the Israel-Iran conflict", *Al Jazeera*, June 26, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2025/6/26/visualising-12-days-of-the-israel-iran-conflict>
- Crawford, Neta C. 2003. "The Slippery Slope to Preventive War". *Ethics & International Affairs* 17 (1): 30–36.
- [DIA] Defense Intelligence Agency. 2019. *Iran Military Power: Ensuring Regime Survival and Securing Regional Dominance*. Washington, DC: DIA.
- Dinstein, Yoram. 2011. *War, Aggression and Self-Defence*. 5th ed. Cambridge: Cambridge University Press.

- Egan, Brian. 2016. "International Law, Legal Diplomacy, and the Counter-ISIL Campaign: Some Observations". *International Law Studies* 92: 235–248. <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1668&context=ils>.
- Guardian. 2025. "Israel Strikes Iran Nuclear Programme", *The Guardian*, June 13, 2025. <https://www.theguardian.com/world/2025/jun/13/israel-strikes-iran-nuclear-programme-netanyahu>.
- [IAEA] International Atomic Energy Agency. 2011. *Implementation of the NPT Safeguards Agreement in the Syrian Arab Republic, Report by the Director General*. GOV/2011/30. Vienna: IAEA, May 24, 2011. <https://www.iaea.org/sites/default/files/documents/gov2011-30.pdf>.
- [IAEA] International Atomic Energy Agency. 2025a. "IAEA Director General's Introductory Statement to the Board of Governors", *IAEA Press Statement*, June 23, 2025. <https://www.iaea.org/newscenter/statements/iaea-director-generals-introductory-statement-to-the-board-of-governors-23-june-2025>.
- [IAEA] International Atomic Energy Agency. 2025b. "Statement on the Situation in Iran", *IAEA Press Release*, June 13, 2025. <https://www.iaea.org/newscenter/statements/statement-on-the-situation-in-iran-13-june-2025>.
- [ICJ] International Court of Justice. 1986. "Military and Paramilitary Activities in and Against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment". *ICJ Reports 1986*. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf>
- [ICJ] International Court of Justice. 2003. "Oil Platforms (Islamic Republic of Iran v. United States of America), Judgment". *ICJ Reports 2003*. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/90/090-20031106-JUD-01-00-EN.pdf>
- [ICRC] International Committee of the Red Cross. 2005. *Customary International Humanitarian Law, Vol. I: Rules*. Cambridge: Cambridge University Press and ICRC. <https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl>.
- [ICTY] International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. 1999. "Prosecutor v. Duško Tadić", *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia*, Case No. IT-94-1-A, Appeals Chamber Judgment, 15 July 1999. <https://www.icty.org/x/cases/tadic/acjug/en/tad-aj990715e.pdf>
- Inbar, Efraim. 2006. "The Need to Block a Nuclear Iran". *Middle East Review of International Affairs* 10 (1): 85–104. https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/meria/meria_mar06/meria_10-1g.pdf.

- International Law Commission. 2001. "Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with Commentaries", *Yearbook of the International Law Commission*, 2001, vol. II, Part Two. New York: United Nations. https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/9_6_2001.pdf.
- IRNA English. "Iran Will Have to Change Nuclear Doctrine if Existence Threatened: Ex-FM", *IRNA English*, May 9, 2024. <https://en.irna.ir/news/85471128/Iran-will-have-to-change-nuclear-doctrine-if-existence-threatened>.
- Israeli Ministry of Foreign Affairs. 2025. "FM Sa'ar Sends Letter to the UN Security Council on 'Operation Rising Lion' to Remove the Iranian Threat of Elimination Against Israel". *Israel Ministry of Foreign Affairs*, June 17, 2025. <https://www.gov.il/en/pages/fm-sa-ar-s-letter-to-the-un-security-council-on-operation-rising-lion-17-june-2025>
- Jervis, Robert. 2017. *Perception and Misperception in International Politics*. Rev. ed. Princeton: Princeton University Press.
- Johnston, Trevor, Matthew Lane, Abigail Casey, Heather J. Williams, Ashley L. Rhoades, James Sladden, Nathan Vest, Jordan R. Reimer, and Ryan Haberman. 2020. *Could the Houthis Be the Next Hizballah? Iranian Proxy Development in Yemen and the Future of the Houthi Movement*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Levy, Jack S. 2002. *Domestic Politics and War*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mearsheimer, John J. 2001. *The Tragedy of Great Power Politics*. New York: W. W. Norton.
- Mednick, Sam. 2025. "Israel Has Long Maintained a Policy of Nuclear Ambiguity, Neither Confirming nor Denying Its Possession of Nuclear Weapons". *AP News*, June 23, 2025. <https://apnews.com/article/israel-iran-nuclear-weapons-ambiguity0090134eb072f2df2523fcd38f0ddd85>
- Milanović, Marko. 2025. "The Illegal Israeli-American Use of Force Against Iran: A Follow-Up", *EJIL: Talk!*, June 23, 2025. <https://www.ejiltalk.org/the-illegal-israeli-american-use-of-force-against-iran-a-follow-up/>.
- Office of the Director of National Intelligence. 2025. "Annual Threat Assessment of the U.S. Intelligence Community", *Office of the Director of National Intelligence*, March 2025. <https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/assessments/ATA-2025-Unclassified-Report.pdf>
- [OHCHR] Office of the High Commissioner for Human Rights. 2025. "Iran: UN Fact-Finding Mission and Special Rapporteur Call for Civilian Protection", *OHCHR*, June 2025. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2025/06/>

- iran-un-fact-finding-mission-special-rapporteur-call-civilian-protection-and
- Oren, Michael B. 2002. *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. Oxford: Oxford University Press.
- Pakdel Majd, Mostafa. 2025. *The Desirable Threat: An Analysis of the Evolution of Iran's Securitized Image*. Doha: Arab Center for Research and Policy Studies.
- ReliefWeb. 2025. "Urgent Need to Protect Civilians Amid Unprecedented Escalation of Hostilities between Israel and Iran", *ReliefWeb*, June 18, 2025. <https://reliefweb.int/report/iran-islamic-republic/urgent-need-protect-civilians-amid-unprecedented-escalation-hostilities-between-israel-and-iran>.
- Reuters. 2024. "Iran Anniversary Marchers Chant 'Death to Israel' amid Regional Tensions over Gaza", *Reuters*, February 11, 2024. <https://www.reuters.com/world/middle-east/iran-anniversary-marchers-chant-death-israel-amid-regional-tensions-over-gaza-2024-02-11/>.
- Reuters. 2026. "US and Israel launch „pre-emptive“ attack against Iran", *Reuters*, February 28, 2026. <https://www.reuters.com/world/middle-east/israel-says-it-launched-pre-emptive-attack-against-iran-2026-02-28/>
- Schmitt, Michael N. 2003. "Preemptive Strategies in International Law". *Michigan Journal of International Law* 24 (2): 513–548. <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1259&context=mjil>.
- Skantz, Madeline Holmqvist. 2017. *The Unwilling or Unable Doctrine: The Right to Use Extraterritorial Self-Defense Against Non-State Actors*. Master's thesis, Stockholm University. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1134709/FULLTEXT02.pdf>.
- U.S. Department of State. 2020. *Country Reports on Terrorism 2019*. Washington, DC: U.S. Department of State, Bureau of Counterterrorism. <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/>.
- [UNIDIR] United Nations Institute for Disarmament Research. 2023. *IAEA Mechanisms to Ensure Compliance with NPT Safeguards*. Geneva: UNIDIR. <https://unidir.org/wp-content/uploads/2023/05/UNIDIR-WMDCE-IAEA-safeguards.pdf>.
- United Nations Security Council. 1981. "Resolution 487, Adopted by the Security Council at Its 2288th Meeting, 19 June 1981", *United Nations Security Council, S/RES/487* (1981). <https://digitallibrary.un.org/record/22225?v=pdf>.

- United Nations Security Council. 2025a. "Letter dated 27 June 2025 from the Chargé d'affaires a.i. of the U.S. Mission to the United Nations addressed to the President of the Security Council", *United Nations Security Council*, S/2025/426. <https://docs.un.org/en/S/2025/426>.
- United Nations Security Council. 2025b. "Security Council, 80th year: 9939th meeting", *United Nations Security Council*, S/PV.9939, June 20, 2025. <https://docs.un.org/en/S/PV.9939>.
- United Nations. 1945. *Charter of the United Nations*. San Francisco: United Nations. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter>.
- United Nations. 2025. "Secretary-General's Highlight, 20 June 2025", *United Nations Secretary-General*, June 20, 2025. <https://www.un.org/sg/en/content/highlight/2025-06-20.html>.
- United Nations. 2026. "Secretary-General's Remarks to the Security Council meeting on the situation in the Middle East [as delivered]", *United Nations Secretary-General*, February 28, 2026. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statements/2026-02-28/secretary-generals-remarks-the-security-council-meeting-the-situation-the-middle-east-delivered>
- van Steenberghe, Raphaël. 2016. "The Law of Self-Defence and the New Argumentative Landscape on the Expansionists' Side". *Leiden Journal of International Law* 29 (1): 43–65.
- Walt, Stephen M. 1987. *The Origins of Alliances*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Waltz, Kenneth N. 1979. *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Waltz, Kenneth N., and Scott D. Sagan. 2002. *The Spread of Nuclear Weapons: A Debate Renewed*. New York: W. W. Norton.
- Wright, Jeremy. 2017. "The Modern Law of Self-Defence". Speech delivered at the International Institute for Strategic Studies, London, January 11, 2017. London: UK Attorney General's Office. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/583171/170111_Imminence_Speech_.pdf.
- Yadlin, Amos. 2018. "The Begin Doctrine: The Lessons of Osirak and Deir ez-Zor", *INSS Insight* No. 1037, Institute for National Security Studies, March 21, 2018. <https://www.inss.org.il/publication/the-begin-doctrine-the-lessons-of-osirak-and-deir-ez-zor>.

LIST OF REVIEWERS

- AJZENHAMER, Vladimir, Associate Professor, Faculty of Security Studies, University of Belgrade, Serbia;
- ARMAN, Necip Murat, Full Professor, Aydin Adnan Menderes University, Turkey;
- BABOVIĆ, Aleksandra, Assistant Professor, Graduate School of Human Sciences, Osaka University, Japan;
- COLAK, Abello Alexandra, Senior Fellow, Latin America and Caribbean Centre, London School of Economics and Political Science, UK;
- ĆEMALOVIĆ, Uroš, Senior Research Fellow, Institute of European Studies, Belgrade, Serbia;
- DIMITRIJEVIĆ, Duško, Principal Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia;
- DOSTANIĆ, Dušan, Research Fellow, Institute of Political Studies, Belgrade, Serbia;
- DRAGIČEVIĆ RADIČEVIĆ, Tatjana, Full Professor, Faculty of Applied Management, Economics and Finance Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia;
- DŽUVEROVIĆ, Nemanja, Full Professor, Faculty of Political Sciences, University of Belgrade, Serbia;
- EJDUS, Filip, Full Professor, Faculty of Political Sciences, University of Belgrade, Serbia;
- GRBIĆ, Milka, Full Professor, Faculty of Economics, University of Kragujevac, Serbia;
- HAČEK, Miro, Full Professor, Faculty of Social Sciences, Department of Political Science, University of Ljubljana, Slovenia;
- HRUBOŇ, Anton, Associate Professor, Department of Security Studies, Faculty of Political Science and International Relations, Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovak Republic;
- IVANOVIĆ-DRENOVAK, Mirjana, Full Professor, Faculty of Law, University of Belgrade, Serbia;

- IVANOVIĆ, Vladan, Full Professor, Faculty of Economics, University of Kragujevac, Serbia;
- IRRERA, Daniela, Full Professor, Centre for High Defence Studies, Rome, Italy;
- KARTSONAKI, Argyro, Full Professor, Institute for Peace Research and Security Policy, University of Hamburg, Germany;
- KORAC, Srđan, Principal Research Fellow, Institute of Political Studies, Belgrade, Serbia;
- KOVAČEVIĆ, Marko, Assistant Professor, Faculty of Political Science, University of Belgrade, Serbia;
- KOLÅS, Åshild, Research Professor, Peace Research Institute Oslo, Norway;
- KULINTSEV, Yury, Research Fellow, Institute of Far Eastern Studies, Russian Academy of Science, Russia;
- LOJANICA, Nemanja, Associate Professor, Faculty of Economics, University of Kragujevac, Serbia;
- MARKOVIC-KHAZE, Nina, Lecturer, Macquarie University, Sydney, Australia;
- MILOŠEVIĆ, Aleksandar, Associate Professor, Faculty of Political Sciences, University of Belgrade, Serbia;
- MOLNAR, Dejan, Full Professor, Faculty of Economics, University of Belgrade, Serbia;
- NESTOROVIĆ, Milica, Associate Professor, Faculty of Social Sciences, Belgrade, University Business Academy in Novi Sad, Serbia;
- POPESCU, Liliana, Associate Professor, National School of Political Studies and Public Administration (SNSPA) Bucharest, Department of Political Science and European Studies, Romania;
- ROKVIĆ, Vanja, Associate Professor, Faculty of Security Studies, University of Belgrade, Serbia;
- STANKOVIĆ, Miloš, Associate Professor, Faculty of Law, University of Belgrade, Serbia;
- TODOROVIĆ LAZIĆ, Jelena, Senior Research Fellow, Institute for Political Studies, Belgrade, Serbia;
- TRAILOVIĆ, Dragan, Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia;
- UZER, Umut, Associate Professor, Department of Humanities and Social Sciences, Istanbul Technical University, Turkey;

- VUČIĆ, Mihajlo, Senior Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia;
- VUJOVIĆ, Slavoljub, Principal Research Fellow, Institute of Social Sciences, Belgrade, Serbia;
- VUKOVIĆ, Nebojša, Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, Serbia;
- ŽUPANČIČ, Rok, Associate Professor, Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia.